

AHTI HIRVONEN

**Ajatuksia muutoksesta ja sen tarpeesta
omassa - ja kirkon - elämässä**

©Ahti Hirvonen 2018

**Ajatuksia muutoksesta ja sen tarpeesta
omassa – ja kirkon – elämässä**

ISBN 978-952-94-0470-4 (sid.)

ISBN 978-952-94-0471-1 (PDF)

Painopaikka Grano, Helsinki

SISÄLLYSLUETTELO

Numerot lukujen otsikkorivillä ovat sivunumeroita.

Alkusanat	4
Luku 1 Oman elämän vaiheita	6
Ensimmäiset vuodet	
Sota-aika	
Opinnot ja perheen perustaminen	
Työura	
Hengellinen herääminen	
Uskoon tulo ja siitä kertominen	
Tutustuminen seurakuntaan	
Luku 2 Hengellisiä luottamustehtäviä	13
Taivallahden seurakuntaneuvosto	
Suomen Lähetysseura	
SKSK	
Missio Helsinki	
Missio Volga	
Tuomasyhteisö	
HelsinkiMissio	
Tuomasyhteisön ja HelsinkiMission merkitys	
Luku 3 Muita yhteyksiä	26
Yhteyksiä tasavallan presidentteihin	
Ambrosius ja ortodoksikirkko	
Kansainvälisiä yhteyksiä	
National Prayer Breakfast	
Pyhiinvaellus Athosvuorelle	

Kannen kuva Missio Helsingin päätöstilaisuudesta 30.8.1987 Helsingin Olympiastadionilta, jossa Mission puheenjohtaja Ahti Hirvonen kiitti Billy Grahamia ja hänen tiimiään kutsumme hyväksymisestä ja erinomaisesta panoksesta mission toteuttamisessa. Olympiastadionille mahtui tilaisuudessa 42 500 kuulijaa, tuhansia jäi ulkopuolelle.

Luku 4 Kirkon haasteiden analyysi	34
Lähtökohdat analyysille Haasteiden kertyminen Kyseenalaistamalla vastuunjakoon Käännö maailman, Suomen ja kirkon taloudessa Kirkko 30 ja Myytinmurtajat	
Luku 5 Evankelis-lutherilaisen kirkon kehittäminen	39
Kristityn velvollisuus tukea kirkkoa Tähänastinen suhtautuminen kehittämiseen Tämä on kirkko Hallitustyöskentely ja toiminnan ohjaus Seurakunnan jäsenten rooli Missio Keskustelua seurakuntamallista Kirkon taloudellisen aseman kehitys Ajatushautomo avuksi Vaikenemisen kulttuuri Otteita ajatushautomon muistiosta	
Luku 6 Kirkon tulevaisuuskomitea	52
Komitean asettaminen Komitean mietintö Rakenteen joustava kehittäminen Lähtökohta kehittämispalveluille Silta uuteen rakenteeseen Rakenteiden uudistaminen käytännössä Konsernijohtaminen Palautetta komitean mietinnöstä Yhteenveto rakennemuutoksesta	
Luku 7 Aihepiirin jälkipohdintoja	61
Helsinkiläisten arvoista Sattumaa vai johdatusta	
Luku 8 Elämän tarkoitus	64
Kolumni Sanomalehti Karjalaisessa	

Alkusanat

Ajatus tämän kirjan tekemisestä syntyi syksyllä 2017. Olin jäänyt pois useimmista luottamustehtävistäni, jäljellä on ainoastaan jäsenyys HelsinkiMission valtuuskunnassa, mikä ei vaadi paljon aikaa. Yhteinen pappuus antaa sisältöä elämälle.

Minulla on työikäiseksi tulosta lähtien ollut tapana kirjoittaa muistioita niistä asioista, joiden kimpussa askartelen. Osittain se on ollut välttämätöntäkin asioiden monimutkaisuuden takia. Olen myös kirjoittanut osia moneen johtamista käsittelevään kirjaan. Tämä on ensimmäinen kirja, jossa ei ole muita kirjoittajia mukana.

Alun perin ajattelin lyhyempää kirjoitusta, jonka jakaisin sukulaisista ja muista ystävistä koostuvalle lähipiirille. Tätä ajatusta tuki se, että lukemisen ja kirjoittamisen sanotaan olevan hyviä keinoja dementiaan torjuntaan. Kun annoin ystäväni luettavaksi ensimmäisiä versioita kirjoituksestani, heiltä tuli yksimielinen vaatimus julkaista ne.

Minua oli jonkin aikaa askarruttanut Uudessa testamentissa Jaakobin kirjeen lause: ”Joka tietää, mitä on tehtävä, mutta ei tee, se syyllistyy syntiin.” Minulle oli kertynyt paljon tietoa myös hengellisellä puolella siitä, mitä olisi tehtävä. Tekemiseen ei enää ole paljon valtuuksia, mutta sen voin kertoa, mitä mielestäni olisi tehtävä.

Kirjoittamista on helpottanut, että olen vuosikymmeniä ollut lähes keskeytyksettä tekemisissä nyt esille ottamieni asioiden kanssa. Urani yritysjohtajana kesti tasan 40 vuotta, minkä jälkeen olin vielä kymmenisen vuotta hallitus-

ammattilaisena. Seurakuntaurani on myöhempää perua. Ensimmäisen linjapuheeni pidin Lahden kirkkopäivillä vuonna 1985, jolloin minut valittiin Suomen Kirkon Seurakuntatoiminnan Keskusliiton (SKSK) hallituksen puheenjohtajaksi.

Tässä kirjoituksessa on kaksi päälinjaa. Toisaalta se on inventaari hengellisen kasvun vaiheista, toisaalta kertomus niistä tapahtumista ja yhteyksistä, joissa olen ollut mukana tämän kasvun seurauksena rakentamassa kirkkoa ja muita hengellisiä yhteisöjä. Molemmilla linjoilla keskeinen asia on ollut muutos ja se, miten siitä selvitään. Käyn aluksi läpi elämäni alkuvaiheita, koska ne vaikuttivat ratkaisevasti myöhempisiin tapahtumiin.

Tässä vaiheessa haluan lämpimästi kiittää kaikkia ystäviäni, jotka ovat neuvoillaan ja rohkaisullaan kannustaneet minua tämän kirjoitushankkeen toteuttamisessa. Meillä on yhteinen huoli kirkostamme ja siitä, ettei kirkko täysin jaa tätä huoltamme.

Kiitän myös niitä ammattinsa osaavia ihmisiä, jotka uudella tekniikalla toteuttivat tämän kirjan. Tietotekniikkakin on ollut minulle tärkeä ala, jonka sisäpiirissä olin yli 30 vuotta. Siellä muutoksen tuulet ovat puhaltaneet ehkä kaikkein voimakkaimmin. Minäkin tarvitsen nykyisin pojanpoikani Mikon konsulttiapua tietotekniikan käytännön asioissa. Sen vuoksi tuntui hyvältä naputella itse näitä rivejä omaan läppäriin.

Ahti Hirvonen

LUKU 1

Oman elämän vaiheita

Ensimmäiset vuodet

Synnyn Viipurissa vuonna 1931. Vanhempani olivat Pohjois-Karjalasta ja muuttaneet sieltä Viipuriin isän mentyä VR:n palvelukseen vuonna 1919. Asumme omakotitalossa Tienhaaran kaupunginosassa kaupungin länsilaidalla. Perheessämme oli kuusi lasta. Vaikka toimeentulo oli niukkaa, lapset pantiin oppikouluun, mikä ei silloin ollut itsestään selvää. Ilman tätä vanhempieni päätöstä minun ja sisarusteni elämä olisi muotoutunut kokonaan toisenlaiseksi. Moni lapsuusajan kavereistani ei saanut samaa tilaisuutta.

Perheemme kuului evankelis-luterilaiseen kirkkoon. Kristillisellä uskolla ei kuitenkaan ollut kovin näkyvää roolia perheessämme. Kirkossa ei käyty, enkä edes tiennyt, missä lähin kirkko oli. Tämä saattoi johtua siitä, että isovanhempamme olivat asuneet kaukana kirkonkylästä eivätkä vanhempamme olleet kotonaan tottuneet kirkossa käyntiin.

Äiti opetti meille lapsille iltarukoukset, ja muistan pienestä pitäen uskoneeni Jumalaan. Koulun uskonnonopetus kasvatti tätä uskoa. Elämäni ensimmäiset kahdeksan vuotta jäivät mieleeni onnellisina lapsuusvuosina.

Sota-aika

Talvisodan alettua meille tuli viranomaisilta käsky jättää kotimme ja lähteä välittömästi evakkoon. Kuljetusjärjestelmät olivat kaoksessa. Sodan alkaminen juuri silloin yllätti ilmeisesti viranomaiset. Emme päässeet sukulaistemme luokse Pohjois-Karjalaan, kun Karjalan rata oli varattu pelkästään sotaan liittyneille kuljetuksille. Matkan alku oli vaikea, kun junat täyttyivät evakoista jo Viipurissa eivätkä ne pysähtyneet Tienhaarassa lainkaan. Mistään aikatauluista ei ollut tietoakaan. Bussiliikenne ei toiminut, kun linja-autot oli otettu sotilaskäyttöön, samoin harvalukuiset henkilöautot.

Evakkomatka alkoi itsenäisyyspäivänä 1939 iltahämärissä potkukelkalla. Lähellä olleen Suurmerijoen lentokentän takia liikkumista valoisan aikaan pyrittiin rajoittamaan venäläisten vilkkaan lentotoiminnan vuoksi.

Monien vaiheiden jälkeen pääsimme äitini ja pikkusiskoni Pirkon kanssa Jyväskylään isän serkun luokse. Jyväskylää kuitenkin pommitettiin siellä sijainneiden tykki- ja kivääritehtaiden takia niin paljon, että evakot siirrettiin

sieltä maaseudulle Leppävedelle. Siellä olimme kahdessa talossa rauhan tuloon saakka.

Isä oli talvisodan loppuun asti töissä Viipurin asemalla. Sodan jälkeen hänen työpaikkansa siirtyi Seinäjoelle, josta saimme myös asunnon. Talvisodan ajan olimme majoilleet kirjaimellisesti toisten nurkissa.

Seinäjoella asuimme puolitoista vuotta. Sen jälkeen isä anoi ja sai siirron Joensuuhun, tutummalle seudulle, jossa evakoihin suhtauduttiin myönteisemmin. Puolentoista vuoden kuluttua sieltä aukeni mahdollisuus palata Viipuriin, mihin perheemme innostuneesti tarttui.

Tämä käynti jäi puolen vuoden mittaiseksi koulujen sulkeuduttua Helsingin suurpommitusten takia helmikuussa 1944. Edessä oli uusi evakkomatka, tällä kertaa Karjalan rataa Joensuun seudulle, jonne jäimme asumaan myös rauhan-teen jälkeen.

Evakkomatkojen koettelemukset saivat äitini turvautumaan entistä enemmän Jumalaan. Pian sodan jälkeen hän liittyi Joensuun helluntaiseurakuntaan. Vuosien mittaan sinne siirtyivät myös vanhempi veljeni ja kolme sisartani. Isä ja minä jäimme kirkon jäseniksi, mutta emme osallistuneet sen toimintaan. Toinen veljistäni asui sen verran kauempana, että hän jäi näiden tapahtumien ulkopuolelle.

Kävin harvakseltaan Siion-seurakunnan tilaisuuksissa. Myös meillä kotona pidettiin seuroja. Omasta passiivisuudestani huolimatta tämä vaihe elämässäni vahvisti tietojani uskovan elämästä. Totesin itselleni, että uskon kyllä Jumalaan ja minusta vielä joskus voi tulla tunnustava kristitty. Myöhemmin olen kuullut, että tämä on sielunvihollisen suositus jokaiselle kristillistä uskoa pohtivalle.

Opinnot ja perheen perustaminen

Keväällä 1951 pääsin ylioppilaaksi Joensuun lyseosta kiitettävillä arvosanoilla. Koulunkäynti oli pahasti häiriintynyt evakkomatkojen takia, mutta rauhan tultua pääsin kiinni opiskeluun, mikä varmaan oli hyvää terapiaa sodan koettelemusten jälkeen.

Opiskellessani Kauppakorkeakoulussa tutustuin tulevaan vaimooni, kuo-

piolaiseen Pirkko Kähköseen. Valmistuimme samana päivänä, 31.5.1954, hän käsityönopeettajaksi ja minä ekonomiksi. Asepalvelukseni jälkeen menimme naimisiin ja perustimme kodin Helsinkiin. Vaimoni luopui urastaan muutaman opettajavuoden jälkeen lastenhoidon, monien muuttojen ja vähitellen kertyneiden edustustehtävien takia. Huhtikuussa 2015 juhlimme timanttihäitämme yhdessä kolmen lapsemme ja heidän perheidensä kanssa. Lapsenlapsia on kuusi.

Työura

Kokopäiväinen työurani alkoi toukokuussa 1955 Enson sisäisenä tarkastajana ja päättyi tasan neljä vuosikymmentä myöhemmin huhtikuussa 1995, jolloin olin Yhdyspankin emoyhtiön Unitas Oyj:n päätoiminen hallituksen puheenjohtaja. Viimeinen liiketoimi, jossa olin mukana, oli KOP:n osakkeiden osto tavoitteena pankkien yhdistäminen. Varsinainen fuusio tapahtui seuraajani Vesa Vainion johdolla.

Urastani tuli intensiivinen ja nousujohteinen. Ollessani metsäteollisuudessa Enson ja Kymiyhtiön palveluksessa asuimme Helsingin jälkeen myös Imatralla ja Kuusankoskella. Helsinkiin palasimme vuonna 1968, jolloin siirryin Yhdyspankin konsernin palvelukseen, ensin perustamaan Tietotehdas-nimistä tytäryhtiötä ja sen jälkeen pankin johtotehtäviin.

Työurani aikana ennen uskoontuloani asuimme kymmenen seurakunnan alueella, mutta en oppinut tuntemaan yhtäkään niiden työntekijää. En ottanut heihin yhteyttä, eikä kukaan ottanut yhteyttä minuun. Tilaisuuksiin osallistuin vain kirkollisten toimitusten yhteydessä ja satunnaisesti joulukirkossa käydessäni. Yhteys oli lähellä syntyä Kuusankoskella, jossa minut valittiin seurakunnan varatilintarkastajaksi, mutta me muutimme Helsinkiin ennen tilintarkastustilaisuutta.

Hengellinen herääminen

Käännekohta hengellisessä elämässäni alkoi jouluna 1975, jolloin isäni sai aivoinfarktin ja menetti puhe- ja liikuntakykynsä. Hän eli vielä lähes viisi vuotta Kontioniemen sairaalassa lähellä Joensuuta, mutta ei juuri pystynyt puhumaan. Pysin käymään hänen luonaan mahdollisimman usein. Siinä hänen vuoteensa vieressä ja muuallakin rupesin pohtimaan entistä enemmän elämän tarkoitusta. Mitä mieltä on ponnistella elämässä eteenpäin, kun sen laatu kuitenkin huononee loppua kohti? Olin kaikissa työpaikoissani ollut kehittämässä pitkän tähtäyksen suunnittelua yrityksille, jotka näyttivät sen ajan oloissa melkein ikuisilta. Omaan elämään tämä ajattelu ei sopinut, kun sitä ei voinut lopultakaan kovin paljon ohjata.

Rupesin lukemaan Raamattua. Pitkillä matkoilla se edistyi nopeasti. Ensin luin Johanneksen evankeliumin, sitten muut Uuden testamentin kirjat ja lopuksi koko Raamatun. Löysin sieltä kohdan, jossa sanotaan, että usko tulee kuulemisesta. Rupesin myös käymään kirkossa. Asuimme Viherlaaksossa ja kuuluimme Kanta-Espoon seurakuntaan. Sen kirkko oli kaukana Espoon keskustassa, eikä minulla ollut mitään yhteyksiä seurakuntaan.

Aivan meidän lähellemme valmistui uusi Leppävaaran kirkko, josta tuli jonkinlainen hengellinen kotini muutamaksi vuodeksi. En tosin sielläkään joutunut kenenkään kanssa puheisiin. En myöskään käynyt ehtoollisella, koska katsoin itseni vielä kelvottomaksi siihen heikon uskoni takia. Leppävaaran kirkossa käydessäni minulle jäi mieleen kysymys: miksei kirkon jäsen saa valita, mihin seurakuntaan hän kuuluu? Tämän kysymyksen olen esittänyt myöhemmin lukemattomia kertoja, ja vieläkin sitä kysyn.

Uskoon tulo ja siitä kertominen

Olin päässyt pohdinnassani niin pitkälle, että tunsin olevani valmis omaan ratkaisuun. Rupesin miettimään, mitä siitä seuraisi. Uskoin, että perheen piirissä se hyväksyttäisiin. Uskovat sukulaiseni olivat rukoilleet puolestani vuosikausia, ja heille se olisi rukousvastaus. Työtovereiden ja esimieheni, pääjohtaja Mika Tiivolan, suhtautuminen oli arvoitus. Suistuisiko hyvässä kehitysvaiheessa ollut urani raiteiltaan?

Isäni kuoli lokakuussa 1980. Seuraavana sunnuntaina menin taas Leppävaaran kirkkoon. Siinä kirkon penkissä päätin, että lopetan vastaanhangoittelemisen ja tunnustin ajatuksissani oman uskoni. Menin myös ensi kertaa ehtoolliselle sitten rippikoulun.

Vaikka uskonratkaisuni jo antoi jalansijan tulevaisuutta ajatellen, moni asia elämässäni oli vielä tyhjän päällä. Minulla ei ollut seurakuntaa tukenani enkä osannut aluksi jakaa uskoani kenenkään kanssa. Se riemu, mitä monet kokevat heti uskoon tultuaan, antoi minun kohdallani ehkä juuri näistä syistä odottaa itseään. Kaikki nämä asiat järjestyivät vähitellen. En ehkä ole muutenkaan kovin spontaani tyyppi, vaan pyrin mieluummin etenemään harkituin askelein. Näin jälkenkäpäin ajatellen asioiden eteneminen tällä tavoin oli minulle siunaukseksi.

Tiesin, että uskostaan pitää kertoa muille. Sydämen uskolla tullaan autuaaksi, suun tunnustuksella pelastutaan, sanotaan Raamatussa. Billy Graham kertoi minulle myöhemmin, että jokainen sukupolvi on evankelioitava erikseen. Hänen mielestään kirkon toiminta ja elinvoima ovat paljolti sen varassa, miten ne, jotka uskovat, kertovat siitä muille.

Luonteeni mukaisesti tämäkin vaihe eteni minulta hitaasti. Oma perheeni

oli tietysti huomannut jokaviikkoisen kirkossakäynnin, vaikei siitä puhuttuaan. Muutaman kuukauden kuluttua Joensuussa käydessäni kerroin asiasta äidilleni ja sisaruksilleni. Äiti pyysi minua käyttämään todistuspuheenvuoron seurakuntansa kokouksessa. Kaikki tunsivat minut hyvin, mutta minulle puheenvuoro oli vaikea. Myöhemmin saman asian kertominen on sujunut helpommin.

Syksyllä 1981 pääjohtaja Tiivola kertoi minulle, että hän oli päättänyt vuoden 1983 alusta lähtien luopua toimitusjohtajan tehtävästä. Hän jatkaisi Yhdyspankin pääjohtajana ja johtokunnan puheenjohtajana. Toimitusjohtajan tehtävää hän tarjosi minulle. Kiitin häntä luottamuksesta, mutta pyysin viikon harkinta-aikaa, kun muutos tehtävissäni oli niin merkittävä. Samalla totesin itsekseni, että tämän asian yhteydessä minun on kerrottava uskostani.

Seuraavien päivien aikana pohdin, miten tämä muutos sopisi vasta löytämäni uskon kuvioihin. Raamatussa sanotaan, että ”monet ensimmäisistä tulevat viimeisiksi ja viimeiset ensimmäisiksi”. Minulle tarjottu tehtävä oli yhteiskunnan eturiveissä. Joutuisinko sen johdosta taivaajonossa häntäpäähän? Minulle oli kertynyt jo muutamia uskovia ystäviä, joilta kysyin neuvoa. He sanoivat, että korkea asema on katsottava uskotuksi leiviskäksi, jota on huolella hoidettava. Kun en ollut siihen itse edes pyrkinyt, ei sitä voinut pitää henkilökohtaisen vallan tavoitteluna.

Näillä eväillä menin Tiivolan puheille. Sanoin hänelle, että ennen kuin jatkamme keskustelua toimitusjohtajakysymyksestä, haluan kertoa käänteestä omassa elämässäni siltä varalta, että se vaikuttaisi hänen tarjoukseensa. Kerroin uskoontulostani. Hetkeäkään miettimättä hän sanoi, että sehän on vain hyvä asia eikä se pankille kuulu. Tämän jälkeen hyväksyin hänen tarjouksensa kiitollisena ja helpottuneena. Tulevaisuuteni alkoi näyttää aikaisempaa selvemmältä.

Seuraavaksi ajattelin, että olisi hyvä informoida lähimpiä työtovereita. Olin silloin pankin kotimaan toiminnasta vastaava varatoimitusjohtaja. Erään johdoryhmän kokouksen alussa sanoin, että halusin kertoa heille henkilökohtaisen asian. Sanoin tullessi uskoon. Ilmoitusta seurasi harvinaisen syvä hiljaisuus. Kysyin, haluaisivatko he lisätietoja. Kukaan ei halunnut, ja niin siirryttiin päivän esityslistaan.

Informoin myös pankin tiedotuspäällikköä Matti Irantoa. Sanoin, ettei asiasta tarvitse muuten kertoa, mutta jos joku kysyisi, ei pitäisi kiistääkään. Kun sitten pari kuukautta myöhemmin nimitykseni toimitusjohtajaksi juljettiin, Talouselämä-lehden toimittaja Esko Rantanen halusi haastatella minua. Hän tiedusteli Irannolta etukäteen, mitä siltä Ahdilta pitäisi kysyä. ”Kysypäs sen uskonasioista”, oli Irannon neuvo. Näin sitten keskustelimme asiasta, joka tuli Rantasen jutun kautta myös julkisuuteen. Sen jälkeen minun ei tarvinnut enää huolehtia sen kertomisesta.

Yllättävän moni ystävästäni ja yritysjohtajakollegoistani tuli tämän jälkeen

kertomaan omista hengellisistä kokemuksistaan, sellaisetkin, joiden en olisi osannut odottaa niin tekevän.

Vaimoni suhtautui elämäni murrosvaiheeseen kärsivällisesti, vaikka en osannutkaan siitä keskustella. Myöhäisellä iällä tapahtuneen heräämisen takia en ehtinyt osallistua lasteni hengelliseen kasvatukseen. Lastenlasten kanssa sen sijaan kävin kirkossa ja rukoilimme iltaisin yhdessä. Minulle jäi niistä hetkistä monia riemullisia muistoja, toivottavasti heillekin jotain.

Tutustuminen seurakuntaan

Sukulaiseni olisivat varmaan toivoneet minun liittyvän helluntaiseurakuntaan. Niin olisin varmaan tehnytkin, jos olisin asunut Joensuussa, mutta Helsingissä en tuntenut ketään niistä piireistä. Toisaalta olisi tuntunut jotenkin epäloogiselta erota luterilaisesta kirkosta juuri, kun viimeinkin rupesin ottamaan sen opetuksen todesta. Päätin jäädä katsomaan, mitä sieltä löytäisin.

Keväällä 1981 hakeuduin hengelliseen aamupiiriin, jota minulle oli suositeltu. Se kokoontui joka tiistaiamu ravintola Kappelissa. Vetäjänä oli pastori Olli Valtonen, ja hänen työparinaan toimi pastori Ensio Klemi. Molempien päätoimi oli Kansan Raamattuseurassa, jonka piiriin minäkin jouduin. Sen herätyskristillinen sanoma tuntui tutulta aikaisempien helluntailiikkeen yhteyksien takia. Ollista tuli minulle elinikäinen ystävä ja yhteistyökumppani. Olemme kokeneet yhdessä monet tyynet ja myrskyt hankkeissa, joissa olemme olleet mukana. Vieläkin olemme yhteydessä toisiimme viikoittain. Hän on luvannut siunata minut haudan lepoon, kun se tulee ajankohtaiseksi.

Kesällä 1981 muutimme Espoosta Helsinkiin Etu-Töölöön Taivallahden seurakunnan alueelle. Syksyllä varasin ajan seurakunnan kirkkoherralta Pauli Vuolalta. Olin 50-vuotias, ja hän oli ensimmäinen kirkon työntekijä, johon otin oma-aloitteisesti yhteyttä. Esittäydyin hänelle ja ilmoittauduin vapaaehtoiseksi seurakunnan tehtäviin. Siitä alkoi toimintani kotiseurakunnassa. Keräsin kolehteja, luin tekstejä ja käytin puheenvuoroja joissakin tilaisuuksissa.

Suomen Kuvalehden silloinen tähtitoimittaja Tapani Ruokanen haastatteli minua toimitusjohtajanimityksen johdosta. Tunnetuksi tuli lause: ”Kerrankin kirkko antaa jäsenelleen koulutusta vastaavaa työtä, sanoi SYP:n toimitusjohtaja, kun kolehtia laski.” Vaativampiakin tehtäviä olisin ollut valmis tekemään. Katsellessani ympärilleni seurakunnassa huomasin monia asioita, joista olisi voinut selviytyä vähemmällä työllä ja saavuttaa jopa parempia lopputuloksia, mutta en siinä vaiheessa vielä sanottavasti puuttunut niihin. Tein niistä kuitenkin muistiinpanoja, joista on ollut apua myöhemmissä tehtävissäni.

Eräässä tilaisuudessa puheenvuoroni jälkeen käydyssä keskustelussa hieman vanhempi läsnäolija kysyi: ”Luuletteko, että pankinjohtaja voi päästä tai-

vaaseen?” Myönsin, että sama kysymys on askarruttanut minuakin. Sanoin kuitenkin luottavani Johanneksen evankeliumissa olevaan tekstiin: ”Jumala on rakastanut maailmaa niin paljon, että antoi ainoan poikansa, ettei yksikään, joka häneen uskoo, joutuisi kadotukseen, vaan saisi iankaikkisen elämän.” Siinä ei sanota: ”Paitsi pankinjohtajat.”

Tämä pieni episodi kuvaa ennakko-odotusteni ja myöhemmän tapahtumien kulun välistä eroa. Etukäteen kuvittelin, että minua saatetaan ruveta elinkeino-elämässä vieroksumaan uskoni takia, mutta kirkossa uskoontulostani ilahduttaisiin ja minut otettaisiin avosylin vastaan. Vähän liioitellen voi sanoa, että kävi päinvastoin. Palacen ravintolassa minulle ruvettiin kaatamaan kysymättä alkoholitonta viiniä. Minun korviini tuli työelämästä melkein yksinomaan arvostavia kommentteja, kun taas kirkossa aika usein epäiltiin, olenko edes kunnan kristitty. Julkiuskova suuren pankin toimitusjohtaja oli meillä uusi ja harvinainen ilmiö.

Toinenkin, samansuuntainen ilmiö oli mielenkiintoinen. Muutamaa vuotta myöhemmin kirkossa riideltiin osallistumisesta Missio Helsinkiin, jossa pääpuhujana oli Billy Graham. Eräs Turun puolen pappismies sanoi lehtijutussaan, että se ”hanke, jota [piispa] Lehtonen ja Hirvonen ajavat, on saatanasta lähtöisin”. Vähän myöhemmin minulta kysyttiin kirkon järjestämässä tilaisuudessa, miltä tuntuu tulla sieltä kovasta liike-elämästä tänne inhimillisempään kirkkoon. Kun mieleni teki vähän puolustaa työympäristöäni, sanoin, että minulle ei ole liike-elämässä vielä sanottu toimintani olevan saatanasta lähtöisin.

LUKU 2

Hengellisiä luottamustehtäviä

Taivallahden seurakuntaneuvosto

Aloitin vuoden 1983 alusta kahdessa uudessa tehtävässä: Taivallahden seurakuntaneuvoston jäsenenä ja Yhdyspankin toimitusjohtajana.

Seurakuntaneuvoston jäsenenä toimin kaksi neljän vuoden kautta. Sain melko perusteellisen kuvan seurakunnan toiminnasta ja sen ohjaamisesta. Sinä aikana huomasin, että Taivallahden seurakunta kuului monissa asioissa eturivin seurakuntiin. Sieltä sain hyvän pohjan muihin hengellisiin luottamustehtäviin.

Suomen Lähetysseura

Vuonna 1985 minut valittiin Suomen Lähetysseuran johtokunnan jäseneksi. Minua oli pyydetty ennen vuosikokousta jäsenehdokkaaksi, mutta tehtäviä oli mielestäni tarpeeksi ennestään, minkä vuoksi en antanut suostumustani. Myöhemmin kuulin, että kotiseurakuntani edustaja oli tietämättäni ehdottanut minua vuosikokouksessa, ja ehdotus oli hyväksytty. Kieltäytymisen valinnan jälkeen olisi näyttänyt ikävältä erityisesti ehdotuksen tekijän kannalta.

Otin tehtävän vastaan ja huomasin, että johtokunnan jäsenenä opin monia sellaisia asioita lähetystyöstä, joita en olisi muuten oppinut. Ollesani eri yhteisöjen luottamustehtävissä, minulla oli tapana vierailla niiden toimipisteissä.

Lähetysseuran osalta mieleeni on jäänyt seuran edustajien tapaaminen Hongkongissa työmatkani yhteydessä syksyllä 1986. Isäntänäni oli pastori Olavi Vuori. Hän vei minut syömään Kowlonin hämärästi valaistuille kaduille, jossa oli vieri vieressä pitkiä seisovia pöytiä. Ruokalajit olivat eksoottisia, mutta onneksi minulla oli hyvä neuvonantaja.

Kävimme myös seuran ylläpitämässä huumeopikien hoitokodissa, jossa esiteltiin yleensä uutta televisiovastaanotinta. Se oli saatu lahjaksi Singaporen suomalaisilta, joiden puheenjohtaja oli Kirsti von Fieandt. Tunsin Kirstin hyvin, koska olin hallituksen puheenjohtaja hänen miehensä Henrikin johtamassa SYP:n tytärpankissa Singaporessa. Tätä kirjoittaessani soitin Kirstille. Hän kertoi, että Lähetysseuran pastori Hongkongista piti Singaporessa suo-

malaisille jouluhartauden ja samassa tilaisuudessa kerätyn kolehdin tuotolla hankittiin tuo televisio. Ajattelin kaiken tämän jälkeen, että maailma taitaa olla pienempi kuin luulinkaan.

SKSK

Minut valittiin myös Suomen Kirkon Seurakuntatoiminnan Keskusliiton (SKSK) hallituksen puheenjohtajaksi keväällä 1985. Yhdistyksen nimi on nykyisin Kirkkopalvelut. Sen tehtävät näyttävät pysyneen ainakin pääosiltaan entisellään.

SKSK:n puheenjohtajuus oli näköalapaikka kirkon kehittämiseen ja johtamiseen. Erityisesti yhdistyksen joka toinen vuosi järjestämät Kirkkopäivät olivat hyvä tilaisuus nähdä kirkon kehityksen suunnat. Keskustelua kirkon virallisen puolen kanssa haittasivat usein arvovaltakysymykset, eikä kyseenalaistamista ymmärretty. Kirkkopäivillä ilmapiiri on paljon vapaampi, ja niitä voi pitää hyödyllisenä varaventiilinä vaikeiden asioiden käsittelyssä.

SKSK vaikutti taustalla monissa merkittävässä hankkeissa. Esimerkkinä olkoon Missio Helsinki, jota esittelen tarkemmin jäljempänä. Sen alkuvaiheissa keskeisenä päätöksentekijänä oli piispa Samuel Lehtonen, SKSK:n valtuuskunnan puheenjohtaja. Minun tehtäväkseni tuli projektin hallituksen eli päätoimikunnan puheenjohtajuus samalla kun toimin myös SKSK:n hallituksen puheenjohtajana. Missio Helsingin pääsihteerinä, oikeastaan toiminnanjohtajana toimi Juhani Peltonen, SKSK:n evankelioimistyön neuvottelukunnan sihteeri. SKSK:n päätöksentekoaikojen ei tarvinnut käsitellä näitä asioita, kun ne oli päätetty muualla.

SKSK:n hallituksen ja sen puheenjohtajan valitsi valtuuskunta. Valtuuskunnan puheenjohtajaksi valittiin virassa oleva Helsingin piispa. Minun aikamani puheenjohtajana olivat ensin Samuel Lehtonen ja hänen jälkeensä Eero Huovinen. Pääsihteerinä oli ensin Veikko Pöyhönen ja hänen jälkeensä Simo Huhta. Yhteistyö kaikkien näiden herrojen kanssa oli minulle, noviisille, antoisaa.

Jäädessäni pois hallituksesta 11 vuoden palveluksen jälkeen Eero Huovinen tarjosi päivällisen valtuuskunnalle ja hallitukselle. Leikkimielisessä kiitospuheessaan hän antoi minulle arvonimen eminenssi, jonka hän sanoi kuvaavan toimintaani SKSK:ssa. En ole aikaisemmin kertonut julkisuuteen tästä ”arvonimestäni”.

Saatoin vielä lähdölläni palvella yhdistystä. Olimme käyneet yhdistymisneuvotteluja Sisälähetysseuran kanssa. Tällaisissa neuvotteluissa on monenlaisia kompastuskiviä, jotka saattavat kaataa koko hankkeen. Eräs niistä on uuden hallituksen ja erityisesti sen puheenjohtajan valinta. Sisälähetysseuran puheenjohtaja oli ystäväni Jukka Paarma, silloin vielä Turun tuomiorovasti, sittemmin arkkipiispa. Hän oli myös SKSK:n hallituksen jäsen. Kun ilmoitin

eroavani hallituksesta, ehdotin samalla Jukan valintaa seuraajakseni hallituksen puheenjohtajana. Fuusioneuvotteluja helpottaa merkittävästi, jos molemmilla yhteisöillä on yhteinen puheenjohtaja. Tällä järjestelyllä annettiin Jukalle vahva asema meneillään olleen yhdistämisen johtamiseen. Merkittävä toimenpide onnistuikin odotetulla tavalla.

Missio Helsinki

Keväällä 1985 piispa Samuel Lehtonen kertoi minulle keskusteluista, joita oli käyty kristillisten yhteisöjen kesken amerikkalaisen evankelistan Billy Grahamin kutsumiseksi pääpuhujaksi elokuussa 1987 pidettäväksi suunniteltuun evankelioimistapahtumaan. Tehtävää hoitamaan oli kaavailtu organisaatiota, jonka päätoimikunnan puheenjohtajaksi hän pyysi minua. Olin kuullut tapahtumasta jo aikaisemmin ja tiesin, että kirkossa riideltiin asiasta. Samoin tiesin, että tämä tehtävä vaatisi ajoittain lähes kokopäiväistä panosta. Näistä syistä kieltäydyin.

Lehtonen palasi asiaan muutamaa viikkoa myöhemmin ja sanoi, että muita yhtä sopivia ei ollut löytynyt. Sanoin, että ennen kuin voin lupautua tehtävään, minun täytyisi puhua asiasta esimieheni Mika Tiivolan kanssa. Esitin asian tälle kriittisessä valossa ja arvelin, että pankin nimi voisi tulla esille hankalissa yhteyksissä. Lopetettuani Tiivola sanoi: ”Jospa sinä kuitenkin ottaisit sen hoitaaksesi.” Lehtonen oli luultavasti soittanut sotakaverilleen Tiivolalle ja sanonut tarvitsevansa minut tähän tehtävään.

Ensimmäinen kontakti Billy Grahamin organisaatioon (BGEA) minulla oli Lahden kirkkopäivien aikana keväällä 1985 ennen keskusteluja Lehtosen ja Tiivolan kanssa. Silloin tunsin missiohanketta vain pintapuolisesti. Eräs BGEA:n työntekijöistä, joka oli nähtävästi paremmin perillä suunnitelmista, tuli tervehtimään minua. Hän kertoi seuraavaksi kesäksi Amsterdamiin suunnitellusta suuresta evankelistakokouksesta, johon hän kutsui minut mukaan. En osannut ottaa kantaa asiaan, kun evankelioimistyö oli minulle aika vierasta. Minut oli juuri valittu Lähetysseuran johtokuntaan ja SKSK:n hallituksen puheenjohtajaksi, mutta en ollut osallistunut vielä kummankaan kokouksiin.

Kun olin hyväksynyt kutsun Missio Helsingin puheenjohtajaksi, osallistuin myös Amsterdam 86-tapahtumaan, jossa oli koolla 10 000 evankelistaa eri puolilta maailmaa. Tapasin siellä ensi kertaa Billy Grahamin, ja minut esiteltiin yleisölle tulevan Missio Helsingin puheenjohtajana.

Mission päätoimikuntaan valittiin 24 jäsentä. Se kutsui mission pääsihteeriksi pastori Juhani Peltosen. Hän aloitti välittömästi valmistelutyöt, joissa BGEA oli vahvasti mukana alusta alkaen. Heidän yhdyshenkilönsä oli Blair Carlson, joka oli päätoimisesti Suomessa noin vuoden.

Päätoimikunta osoittautui hyvin motivoituneeksi ja ammattitaitoiseksi päätösten tekijäksi ja toimeenpanijaksi. Puoliksi leikilläni sanoin joskus, että sen varassa olisi uskaltanut lähteä vetämään melkein mitä tahansa yhteisöä Suomessa.

Oli opettavaista seurata sitä tehokkuutta, millä BGEA:n tiimi paneutui mission valmisteluun. Pieninkään yksityiskohta ei saanut jäädä sattuman varaan. Esimerkiksi piispa Lehtoselta pyydettiin etukäteen hänen avajaistilaisuuden rukoushetken tekstiä. Kysyin tiimin jäseneltä, eivätkö he luota siihen, että piispa osaa rukoilla oikealla tavalla. Vastaus oli, ettei ole kysymys siitä, mitä hän sanoo, vaan siitä, miten kauan se kestää. Nämä tilaisuudet alkoivat ja loppuivat täsmälleen ilmoitettuna aikana.

Tämä oli meille kaikille ja erityisesti erinomaiselle pääsihteerille Juhani Peltoselle ja hänen apulaisilleen hyvä oppitunti hengellisten tilaisuuksien järjestämisessä. Samalla oppitunnilla olivat sadat eri seurakunnista tulleet talkoolaiset, joita tarvittiin mission rakentamiseen.

Minulle oli mielenkiintoinen kokemus viettää kaksi viikkoa miltei aamusta iltaan Billy Grahamin, aikakautemme merkittävimpiin kuuluvan ihmisen seurassa. Näin, mitä on olla nöyrä kristitty. Ei minusta varmaan sellaista heti tullut, mutta kyllä siitä jotakin jäi itämään. Kiitin jälkepäin piispa Lehtosta ja pääjohtaja Tiivolaa siitä, että he olivat painostaneet minua ottamaan vastaan elämäni ehkä mielenkiintoisimman tehtävän.

Billy Graham on ollut vuosikymmeniä Yhdysvaltojen eri presidenttien epävirallinen hyvän tahdon lähettiläs kiertäessään maailmaa missioita pitämässä. Graham tunsii aktiiviaikanaan maailman vaikutusvaltaisimmat johtajat. Tämä kerrottiin meille mission valmistelujen yhteydessä. Sen johdosta kirjoitimme piispa Lehtosen kanssa kirjeen presidentti Koivistolle ja pyysimme audienssia Grahamille. Verraten pitkän ajan kuluttua saimme kielteisen vastauksen. Tämä ei häirinyt valmisteluja, koska asia ei tullut julkisuuteen.

Graham tuli Suomeen runsaan viikon ennen mission alkua. Me veimme hänet tuloiltana saunomaan Porkkalaan. Paluumatkalla moottoriveneessä hän kertoi minulle käyneensä edellisenä päivänä pitkän puhelinkeskustelun hyvän ystävänsä George H. W. Bushin kanssa, joka oli silloin Yhdysvaltojen varapresidentti ja vahvin ehdokas seuraavaksi presidentiksi. Bush oli kysynyt, minne Graham oli menossa seuraavaksi. Kuultuaan, että Suomeen, hän oli pyytänyt viemään lämpimät terveiset presidentti Koivistolle. Grahamin kerrottua, ettei Koivisto ollut halunnut tavata häntä, Bush oli sanonut: "He is a guy who owes me a favor, I'll write him!" (suom. Hän on kaveri, joka on minulle kiitollisuudenvelassa, kirjoitan hänelle.)

Pohdin tätä asiaa seuraavana päivänä työtoverini Jaakko Iloniemen kanssa. Totesimme, että asia oli siirtynyt korkeimmalle kansainväliselle tasolle ja että Koivistolle oli kerrottava siitä. Iloniemen otettua yhteyden presidentin kanslia-

Missio Helsingin toimintaa johti 24 jäsenen päätoimikunta. Kuvan eturivissä vasemmalta varapuheenjohtaja Kai Antturi, piispa Samuel Lehtonen, tri Billy Graham, puheenjohtaja Ahti Hirvonen, varapuheenjohtaja Henrik Perret ja pääsihteeri Juhani Peltonen. Toisen rivin oikeassa reunassa Blair Carlson, Grahamin järjestön päätoiminen edustaja missiossa.

päällikköön hän sai tietää, että kirje oli jo tullut Yhdysvaltojen Suomen-suurlähettilään kautta ja että asiaa harkittiin uudestaan.

Pari päivää myöhemmin presidentin adjutantti soitti minulle ja kertoi, että asiaa oli harkittu vielä pitempään kuin ensimmäisellä kerralla, mutta päätös ei ollut muuttunut. Syynä oli se, että kirkossa riideltiin asiasta, ja kun presidentti oli vielä jollakin tavoin kirkon pää, hän ei halunnut sekaantua asiaan.

Missio Helsinki järjestettiin elokuussa 1987 Helsingin olympiastadionilla ja onnistui yli odotusten. Sateisesta säästä huolimatta kokouksissa oli kuutena iltana yhteensä 183 000 kävijää. Järjestelyissä oli mukana suuri joukko luterilaisia ja vapaita seurakuntia. Myös katolinen ja ortodoksinen kirkko tukivat hanketta.

Missiolla oli runsaasti myös oheistapahtumia. Suosituimpia niistä oli evankelioimisen koulu, jossa noin 1 200 osanottajaa sai Helsingin tuomiokirkossa viikon aikana perusteellista opetusta evankelistan työhön. Olin Grahamin

Stadionin tilaisuuksissa oli kuutena iltana yhteensä 183.000 kävijää.

Stadionin esiintymislavalta. Etualalla on tri Graham, hänen vaimonsa Ruth ja tulkki Kalevi Lehtinen.

mukana, kun hän vieraili koulussa. Hän käytti ensin puheenvuoron ja vastasi sen jälkeen kysymyksiin.

Eräs kysymys kuului: ”Mikä on ihmisen oma osuus hänen uskoontulosaan?” Graham vastasi: ”Rukoilen, että Jumala tekisi työtään ihmisissä. Sitten julistan ihmisille evankeliumia ja kehotan heitä ottamaan vastaan tämän Jumalan työn. Mitä siinä tapahtuu Jumalan ja ihmisen välillä, sen jätän teologian professoreiden pohdittavaksi. Jos minä rupeaisin sitä pohdiskelemaan, en ehtisi julistaa evankeliumia.”

Tarjosin lounaan 28.8.1987 Billy Grahamin ja hänen vaimonsa Ruthin kunniaksi. Tilaisuuden isännäksi olin pyytänyt pääjohtaja Tiivolaa, mutta hän sairastui vakavasti ja joutui sairaalaan. Hän pahoitteli, ettei hän voinut osallistua mihinkään mission aikaisiin tapahtumiin. Hän oli seurannut tarkkaan mission valmisteluja siitä lähtien, kun hänen kehotuksestaan olin ottanut hankkeen puheenjohtajuuden hoitaakseni. Hänen puolisonsa, kauppaneuvos Satu Tiivola osallistui useampaan tapahtumaan mission aikana.

Mission kustannukset, 5,9 miljoonaa markkaa, rahoitettiin vapaaehtoisella työllä ja keräyksillä. Kun tämä tuli julkiseen tietoon, minulle tulvi viestejä, joissa sanottiin, mihin rahat olisi pitänyt käyttää. Vastasin valittajille: ”Lahjoittajat ovat antaneet nämä varat tähän tarkoitukseen, kääntykää heidän puoleensa, ehkä he antavat teillekin.”

Missio sai suuremman julkisuuden ja herätti enemmän keskustelua kuin mikään muu hengellinen tapahtuma Suomessa sitä ennen. Sillä oli merkittävä vaikutus seurakuntien jatkuvaan toimintaan uusien aktiivijäsenten kautta. Missiota varten koulutettiin yli 12 000 sielunhoitoavustajaa, jotka tulivat eri puolilta Suomea ja palasivat kotiseurakuntiinsa entistä motivoituneempina.

Mission jälkeen olin muutaman vuoden kirjeenvaihdossa Billy Grahamin kanssa. Ensimmäisessä kirjeessään hän ihmetteli, miten olin kiireisenä yritysjohtajana pystynyt antamaan niin suuren henkilökohtaisen panoksen mission johtamiseen. Graham oli ymmärtänyt, että Yhdyspankin johto oli laajemminkin pannut itsensä likoon mission onnistumiseksi, mille hän antoi suuren arvon.

Hän kiitti meidän välillemme syntyneestä ystävyydestä ja yhdessä viettämästämme ajasta ja pahoitteli, ettei ollut pystynyt juoksemaan aamuisin kahta kierrosta Töölönlahden ympäri, mikä oli siihen aikaan aamulenkkinä.

Minä puolestani kerroin hänelle mission vaikutuksista ja jälkihoidosta. Hän oli tehnyt suuren vaikutuksen muun muassa suomalaisiin yritysjohtajiin. Kun he saivat kuulla hänen saunamatkastaan Porkkalaan, eräät yritykset olisivat halunneet rakentaa saunan hänen kotiinsa North Carolinaan Yhdysvalloissa. Graham kiitti lämpimästi ajatuksesta, mutta totesi diplomaattisesti, että korkean verenpaineen takia lääkäri oli varoittanut häntä liiallisesta saunomisesta.

Kirjeissään Graham vakuutti rukoilevansa Suomen kansan, mission jälkihoidon ja evankeliumin täällä tapahtuvan levittämisen puolesta.

Tilastot kertovat, että Billy Graham on julistanut evankeliumia useammalle ihmiselle kuin kukaan toinen maailmanhistorian aikana.

Tätä kirjoittaessani sain tiedon, että Billy Graham on siirtynyt 21.2.2018 ajasta iäisyyteen 99 vuoden ikäisenä. Hän on itse antanut meille neuvon, miten suhtautua tähän uutiseen: ”Jonain päivänä vielä luette tai kuulette, että Billy Graham on kuollut. Älkää uskoko sanaakaan. Olen silloin enemmän elossa kuin nyt. Olen vain muuttanut osoitettani. Olen päässyt Jumalan läsnäoloon.”

Missio Volga

Missio Helsingin aikana tutustuin Grahamin tulkkina toimineeseen Kalevi Lehtiseen, josta seuraavina vuosina tuli Suomen tunnetuin evankelista. Hän pyysi minua mission jälkeen Suomeen perustetun tukiryhmänsä puheenjohtajaksi. Kotimaassa järjestettiin lukuisissa kaupungeissa missioita, joissa Kalevi oli pääpuhujana. Kalevi Lehtisen ja Markku Happonen perustama Mission Europe järjesti 1990-luvun alkuvuosina Neuvostoliitossa valtavia missioita, ensin kaksi Leningradissa ja sitten Missio Volgan vuonna 1992 Neuvostoliiton juuri hajottua. Missiota varten tiimi vuokrasi jokilaivan, joka pysähtyi 12 suurkaupungissa missiokokouksiin.

Billy Graham oli arvostettu henkilö horjuvassa Neuvostoliitossakin. Hänellä oli Moskovassa missio samaan aikaan, kun Kalevi Lehtinen valmisteli Missio Volgaa. Kalevi pyysi minua kirjoittamaan Grahamille ja kysymään, voisiko hän tavata Markku Happonen Moskovassa ja antaa neuvoja meidän missiomme järjestämisessä. Graham vastasi, ettei hän pysty sovittamaan tapaamista kiireeseen aikatauluunsa. Markku kertoi minulle myöhemmin, että kun hän meni seuraavana aamuna Sveitsiin lähtevään lentokoneeseen, hänet oli sijoitettu istumaan Grahamin viereen. Me pyysimme Markulle puolen tunnin tapaamista, mutta hän sai neljä tuntia.

Missio Volga joutui Venäjän ortodoksikirkon kritiikin kohteeksi. Yritimme tukea missiota käytettävissä olleilla keinoilla. Ystäväni isä Ambrosius, silloinen Valamon luostarin taloudenhoitaja, järjesti minulle, Tapani Ruokaselle ja itselleen kutsun Moskovaan tapaamaan patriarkka Alekseita. Tutustuimme muuttaman päivän aikana kirkkoon ja vietimme iltapäivän patriarkan ja metropoliitta Kirillin luona. Patriarkka kertoi meille monimutkaisista haasteista, mihin hänen johtamansa kirkko oli joutunut Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen. Minä informoin heitä Missio Volgan taustoista ja tavoitteista. Patriarkka sanoi henkilökohtaisesti ymmärtävänsä kaiken tämän, mutta etenkin paikallisesti oli vastustusta, johon oli vaikea puuttua.

Tuliaislahjana veimme Yhdyspankin Venäjän ortodoksikirkolle lahjoittamat 15 tietokonetta, jotka olivat käytöstä poistettuja, mutta täysin kunnostettuja.

Vihje oli saatu vastaanottajalta. Toimenpiteeseen sisältyi hauska, yli aikakausien virittyvä asetelma, jota kaikki eivät huomanneet: suomalainen suurpankki tukee tuhatvuotista kirkkoa käytetyillä tietokoneilla!

Kirill, jonka tehtäviin kuului kirkon ulkomaansuhteiden hoitaminen, kutsui meidät viettämään iltaa datšalleen, jossa vielä kävimme läpi missioon liittyviä asioita. Kun hän kertoi olevansa innokas murtomaahiihdon harrastaja, kutsuin hänet seuraavana talvena Yhdyspankin majalle Saariselälle hiihtämään. Sovittiin myös ajankohta. Kaksi viikkoa ennen tätä ajankohtaa minulle tuli lyhyt ilmoitus, että metropoliitta Kirillille oli tullut este osallistua hiihtoretkellemme. Kirill valittiin myöhemmin Aleksejin seuraajaksi Moskovan patriarkkana.

Venäjänsä kaikkien aikojen laajin evankelioimistaapahtuma Missio Volga toteutettiin 23.8.–4.9.1992. Kalevi Lehtinen saarnasi yli 30 missiokokouksessa 12:ssa Volgan kaupungissa. Yhteenlaskettu kävijämäärä nousi lähes 120 000 kuuliin. Useimmiten jopa kahdeksan kymmenestä tuli eteen Kalevin haastaessa kuulijoita antamaan elämänsä Jeesukselle. Suurin osa ilmoitti rukoilleensa Jeesusta elämäänsä, ja reilusti yli puolet kertoi, ettei ennestään kuulu mihinkään kirkkoon.

Tuomasysteisö

Missio Helsingin jälkeen vallinneessa innostuneessa ilmapiirissä olin vuonna 1988 mukana pienessä ryhmässä, joka rupesi kokeeksi järjestämään Tuomasmessuiksi kutsuttuja jumalanpalveluksia Agricolan kirkossa. Keskeiset henkilöt ryhmässä olivat Anna-Maija Raittila, Miikka Ruokanen, Reijo Telaranta ja Olli Valtonen. Saimme jälleen työskennellä suorituskykymme ylärajoilla messun nopeasti saavuttaman suuren suosion takia. Kirkko täyttyi sunnuntaista toiseen, usein yli tuhannesta messuvieraasta, vaikka istumapaikkoja on vain 850. Tuomasmessun mallin mukaisia messuja ruvettiin melko pian järjestämään eri puolilla maata seurakuntien ja muiden yhteisöjen toimesta. Vähitellen messu levisi myös eri puolille Eurooppaa.

Kysyimme piispa Lehtoselta, voisiko yhteisömme olla kokeiluseurakunta Helsingin seurakuntayhtymässä ilman omaa aluetta. Piispa ei nähnyt siihen mahdollisuuksia kirkkolain säädösten takia.

Yritimme aluksi hoitaa Tuomasmessun asioita Agricolan seurakunnan rutiinien ja tilien kautta. Toimintamme kasvoi nopeasti laajemmaksi kuin seurakunnan oma toiminta. Jouduimme perustamaan Tuomasmessun johtamista ja hallintoa varten Tuomasysteisö-nimisen yhdistyksen. Sen palkkalistoilla on kaksi työntekijää. Kunkin messun toimittamiseen tarvitaan noin 70 ihmistä, joista lähes kaikki ovat siis vapaaehtoisia. Huhtikuun alussa 2018 kolmekymmentä vuotta täyttänyt Agricolan kirkon Tuomasmessu on perustamisestaan

lähtien ollut Suomen suosituin jumalanpalvelus kävijämäärissä mitattuna.

Tuomasysteisö oli alkuvaiheessa puhdas jumalanpalvelusyhteisö. Kävijöiden määrän pysyessä korkeana sen yhteyteen on kehitetty muitakin hengellisiä toimintoja. Seurakuntien yhteydessä toimiville jumalanpalvelusyhteisöille on piispainkokous vahvistanut äskettäin ohjeet, joihin Tuomasysteisön monipuolista toiminta on vaikea sovittaa. Tuomasmessussa on kävijöitä kahden hiippakunnan alueelta. Kirkon harkitessa vaihtoehtoina henkilöseurakuntia tai jumalanpalvelusyhteisöjä on syytä perehtyä myös Tuomasysteisölle 30 vuoden aikana kertyneisiin kokemuksiin.

Tuomasysteisössä olen ollut monissa tehtävissä, muun muassa hallituksen puheenjohtajana. Kävin myös noin vuoden kestäneen ehtoollis- ja sielunhoidon avustajan kurssin, minkä jälkeen olin varsin usein messussa näissä tehtävissä. Tehtäviä kertyi niin paljon, että yhteisöstä tuli käytännössä hengellinen kotini, vaikka olin edelleen Taivallahden seurakunnan jäsen.

HelsinkiMissio

Tuomasysteisössä haluttiin 1990-luvun lopulla vahvistaa diakoniatyön ulottuvuutta, millä on keskeinen osa seurakuntien ja monien muidenkin hengellisten yhteisöjen toiminnassa. Tässä tarkoituksessa solmimme professori Esko Koskenvesan suosituksesta läheisen yhteistyön Helsingin kaupunkilähetyksen kanssa. Esko oli molempien yhdistysten hallituksen jäsen. Olli Valtosesta, Tuomasysteisön vetäjästä, tuli kaupunkilähetyksen toiminnanjohtaja. Meitä meni useitakin jäseniksi yhdistyksen hallitukseen, jonka puheenjohtajana toimin kuusi vuotta.

Nimi muutettiin HelsinkiMissioksi, koska moni potentiaalinen lahjoittaja ei halunnut tukea lähetystyötä. Siitähän tässä yhteisössä ei ollut kysymys. Suomen kielen sanalla lähetyksen on suppeampi merkitys kuin englannin kielen missiolla. Saatoimme sanoa, että kysymyksessä oli uusi käänös englanninkieliselle nimelle Helsinki City Mission.

Nimen rekisteröinti tuotti aluksi vaikeuksia. Rekisteriviranomainen sanoi, että lähes samalla nimellä on jo aikaisemmin rekisteröity yhdistys. Kun kysyttiin, kuka sen on rekisteröinyt, vastaus oli, että Ahti Hirvonen. Missio Helsingillä oli ollut niin paljon rahaliikennettä, että oli pitänyt rekisteröityä. Tarinan kuultuaan Ilta-Sanomien päätoimittaja Hannu Savola kertoi kolumnissaan asian ratkaisemisesta: ”Tilanne selvisi, kun HelsinkiMission hallituksen puheenjohtaja Ahti Hirvonen soitti Missio Helsingin päätoimikunnan puheenjohtajalle Ahti Hirvoselle ja sopi asiasta.”

HelsinkiMission toiminta lähti voimakkaaseen kasvuun. Eteen tuli muun muassa esitys Suomen suurimman palvelutalon rakentamisesta Vuosaareen,

Tuomasyhteisön ensimmäinen tuomaspastori Olli Valtonen ja nykyinen toiminnanjohtaja Pirjo Kantala.

mikä oli noin sadan miljoonan markan investointi. Kalevi Kauniskangas, joka edusti hallituksessa juridista asiantuntemusta, oli sitä mieltä, että näin suuren riskin ottamiseen eivät hallituksen valtuudet riitä. Tarvitaan yhdistyksen kokouksen päätös.

Kun rupesimme tutkimaan, millaisille hartioille olimme siirtämässä vastuuta investoinnista, kävi selville, että jäsenrekisteri oli ollut huonolla hoidolla. Monet olivat jättäneet jäsenmaksunsa maksamatta. Sääntöjen mukaisia jäseniä oli muutamia kymmeniä ja osoittautui, että he olivat samoja eläkkeellä olevia naisia, jotka keittivät kahvia vuosikokouksen osanottajille. Olimme hallituksessa yhtä mieltä siitä, että heidän harteilleen tätä riskiä ei panna.

Tutkimme aluksi mahdollisuuksia laajentaa jäsenkuntaa nopeilla toimilla. Kun se olisi vienyt liikaa aikaa, lykättiin tämä tarpeellinen toimi myöhempään ajankohtaan. Muistin, että SKSK:lla oli valtuuskunta, josta meillä oli hyvät kokemukset. Vastaavalla järjestelyllä tämäkin uskottavuusongelma saattaisi ratketa. Yhdistyslain mukaan sääntöihin voidaan ottaa määräys, jolla osa vuosikokouksen päätöksistä siirretään erityisten valtuutettujen tehtäväksi. Näin tehtiin myös HelsinkiMissiossa. Tärkein asia, joka siirrettiin valtuuskunnan päätettäväksi, oli hallituksen valinta.

Valtuuskuntaan haettiin tunnettuja ja vaikutusvaltaisia jäseniä yhteiskunnan eri osista. Valtuuskunnan toimintaa rajoittaa se, että se tekee päätöksiä vain kokouksissaan eikä se voi päättää muista asioista kuin säännöissä sanotaan. Kokousten välissä sillä ei ole mitään toimintaa. Sen merkitys onkin toisaalla: yhdistyksen arvostus kasvaa, kun tunnetut kansalaiset luottavat sen toimintaan niin paljon, että antavat nimensä ja yhteytensä yhdistyksen käyttöön. Arvovallan korostamiseksi ehdotin, että valtuuskunnan puheenjohtajaksi pyrittäisiin saamaan aktiivipalveluksessa oleva vuorineuvostasoinen henkilö.

Saimme valtuuskunnan ensimmäiseksi puheenjohtajaksi sen aloittaessa toimintansa v 2006 S-ryhmän vastavalitun pääjohtajan Kari Neilimon. Hänen

jäätyä eläkkeelle päätoimestaan ja pyydettyä eroa puheenjohtajan tehtävästä v 2009 valtuuskunnan uudeksi puheenjohtajaksi valittiin OP Ryhmän uusi pääjohtaja Reijo Karhinen. Todettakoon, että kummallekin heistä vuorollaan oli myönnetty vuorineuvoksen arvo.

Seuraavan kerran valtuuskunnan puheenjohtaja vaihtui HelsinkiMission vuosikokouksessa 18.4.2018. Puheenjohtajan tehtävää vuodesta 2009 hoitaneen vuorineuvos Reijo Karhisen pyydettyä eroa tehtävästä valtuuskunnan jäseneksi ja uudeksi puheenjohtajaksi valittiin oikeustieteen maisteri, tekniikan tohtori Timo Ritakallio. Hän oli aloittanut OP Ryhmän pääjohtajana Reijo Karhisen jälkeen 1.3.2018.

Sirkka Hämäläinen ja minä olimme ensimmäiset varapuheenjohtajat v:sta 2006 lähtien. Tarjouduin hoitamaan tässä tehtävässä hallituksen jäsenehdokaiden etsimisen. Sain v. 2017 vuosikokoukselta eron varapuheenjohtajan tehtävästä. Tilalleni tuli aikaisempi hallituksen puheenjohtaja ja entinen Helsingin Osuuspankin toimitusjohtaja Hannu Tonteri. Hänelle siirtyivät myös nimitysten valmistelutehtävät.

Sirkka Hämäläinen sai eron varapuheenjohtajan tehtävistä vuosikokouksessa 18.4.2018. Hänen tilalleen uudeksi varapuheenjohtajaksi valittiin Leena Majander-Reenpää.

Tehtävien muualla vähentyessä olen tehnyt vähittäistä paluumuuttoa kotiseurakuntaan, joka kahden seurakunnan yhdistämisen jälkeen on Töölön seurakunta. Olen mukana miesten piirissä, jota vetää Jari Leinonen, Taivallahden pappeja jo siltä ajalta, jolloin olin seurakuntaneuvostossa.

Tuomasyhteisön ja HelsinkiMission merkitys

Nämä yhteisöt ovat juridisesti täysin itsenäisiä yhdistyksiä. Niillä on kuitenkin monia yhteisiä jäseniä ja luottamushenkilöitä sekä suuri joukko vapaaehtoisia, jotka ovat molempien käytettävissä. Lisäksi on paljon sovittua ja spontaania yhteistyötä. Yhdistyksillä on suuri ikäero: HelsinkiMissio, entinen Helsingin Kaupunkilähetys, perustettiin vuonna 1883, Tuomasyhteisö vuonna 1988. Ikäeroa tasoittaa se, että Helsingin Kaupunkilähetykselle tehtiin perusteellinen nuorennusleikkaus alkaen vuodesta 1998. Siinä prosessissa vaihtui nimikin HelsinkiMissioksi. Tämän uudistamisen takana olivat suurelta osin samat henkilöt, jotka olivat kymmenen vuotta aikaisemmin perustaneet Tuomasyhteisön.

Tuomasyhteisö ja HelsinkiMissio ovat molemmat tavallaan hengellisen työn laboratorioita, joissa on etsitty ja myös löydetty kirkolle uusia tuulia muun muassa vapaaehtoistyöhön, jumalanpalveluselämään, kirkkomusiikkiin, sielunhoitotyöhön ja hengellisen yhteisön johtamiseen. Sellaisiksi ne on perustettu

ja muodostettu. Ne ovat aktiivisia ja hyvin johdettuja.

Näiden kahden yhdistyksen toiminta todistaa, mikä valtava voimavara sisältyy hyvin suunniteltuun ja ohjattuun vapaaehtoistyöhön. Siinä ei ole kysymys pienimuotoisesta vapaaehtoispalvelusta, jota harrastetaan kaikissa yhdistyksissä ja jonka puitteissa keitetään kahvia ja tiskataan kahvikupit.

Suurimittaisessa vapaaehtoistyössä on koulutetut ohjaajat. Niissä sadat vapaaehtoiset ottavat vastuulleen suuren osan jatkuvista tehtävistä palkattujen työntekijöiden opastuksella. Se pienentää palkatun työvoiman tarvetta ja muuttaa samalla ilmapiirin ihmisläheisemmäksi ja sitouttaa vapaaehtoiset uudella tavalla seurakunnan tai yhteisön jäsenyyteen. Samalla tulee todistetuksi, ettei hengellistä työtä tekevän yhteisön ole syytä väheksyä johtamisen kehittämistä. Hyvällä johtamisella voidaan varmistaa puitteet, joissa pystytään toteuttamaan asetetut tavoitteet hyvän tekemiseksi. Hyvä hallitustyöskentely antaa samanlaisen suhteellisen edun hengellisille yhteisöille kuin maallisillekin.

Kirkko ei ole pystynyt vielä kovinkaan paljon hyödyntämään näiden yhdistysten löytöjä.

LUKU 3

Muita yhteyksiä

Yhteyksiä tasavallan presidentteihin

SKSK:lla oli säännöllinen yhteys tasavallan presidenttiin, joka toimi Yhteisvastuukeräyksen suojelijana, avasi sen televisiopuheella ja otti vuosittain vastaan keräyksen tilityksen. Presidentin rooli on ollut tärkeä motivaatiotekijä sekä keräyksen toteuttajille ja lahjoitusten antajille. Ehkä myös presidentit ovat kokeneet olleensa edistämässä hyvää asiaa.

Minun puheenjohtajakaudella pääosan ajasta presidenttinä oli Mauno Koivisto, lyhyemmän aikaa Martti Ahtisaari. Koivistoon olin tutustunut jo hänen ollessa Suomen Pankin pääjohtajana. Pelasin siihen aikaan myös lentopalloa, en tosin Koiviston seurassa nimeltä Sikariporras enkä muutenkaan hänen tasollaan. Mutta Koivisto kävi aika usein myös meidän Pilarit-nimisen seuramme harjoituksissa.

En ollut erityisen hyvä pelaaja, mutta minulla oli pieni kikka, joka sattui sopimaan puolustukseen Koivistoa vastaan. Hyökkäyksen torjunnassa verkolla jaksoin hypätä juuri niin korkealle, että kädet olivat ranteisiin asti verkon reunan yläpuolella. Se oli juuri se korkeus, jolta Koivisto löi tehokkaimmat iskunsa. Yllättävän usein hän löi pallon minun torjuntaani.

Eräs pelitovereistani kysyi, miten uskallan torjua sillä tavoin presidentin iskuja. Viittasin presidentin turvamieheen, joka siinä vieressä torjui niitä vielä tehokkaammin. Sanoin, että jos turvamies, joka on paljon enemmän riippuvainen presidentistä kuin minä, uskaltaa torjua, niin miksen minäkin. Luulen, että torjunnat vain paransivat yhteyttämme.

Koivisto toimi tasavallan presidenttinä vuosina 1982–1994. Minun kauteni SKSK:n puheenjohtajana oli vuosina 1985–1995. Hän oli epäilemättä selvillä uskoontulostani, vaikka siitä ei puhuttukaan. Se muutti jonkin verran keskustelujemme sävyä. Tapasimme pankkiin liittyvissä asioissa verraten usein, ja kahdenkeskisissä tapaamisissa hän otti usein esille kirkkoon ja uskoon liittyviä aiheita.

Koivistolla oli aika usein käynnissä julkisuuden kautta keskusteluja ja väitteilyjä kirkon asioista arkkipiispan kanssa. Kun presidentti nimitti Eero Huovisen tammikuussa 1991 Helsingin piispaksi eikä osallistunut aikaisemman tavan mukaisesti piispan virkaan vihkimiseen, herätti se suurta huomiota. Satuun käymään juuri silloin Koiviston luona lyhyellä asialla. Kun olin lähdössä pois, hän sanoi: ”Kirkon asioista tiedoksesi, tämä uusi piispa vaimoineen oli tänään täällä syömässä lounasta Tellervon ja minun kanssa.”

Muistelmissaan Koivisto totesi: ”Jokin kärhämä kirkon kanssa oli osasyynä siihen, että emme osallistuneet Helsingin piispan Eero Huovisen virkaanastumistilaisuuteen, mistä kirkon piirissä syntyi minuakin yllättänyt suuri tyrmistys. Kutsuimme piispan rouvansa kanssa Linnaan lounaalle ja meillä oli oikein sydämellinen keskustelu.” Yksityinen lounas Presidentinlinnassa osoitti, etteivät ainakaan presidentin ja uuden piispan välit olleet huonot, mutta sitä ei kerrottu julkisuuteen. Muistamme kaikki, että Huovinen oli pyydetty viime vuonna siunaamaan Koivisto haudan lepoon.

Ahtisaaren aloitettua presidenttinä vuonna 1994 kävin selostamassa hänelle Yhteisvastuukeräyksen rutiineja. Kysyin samalla, suostuisiko hän käyttämään puheenvuoron Vaasan Kirkkopäivillä 1995. Hän otti heti esiin kalenterinsa ja merkitsi päivän muistiin. Ahtisaarella on ollut pitkäaikainen yhteistyö Lähetysseuran kanssa. Hän on osallistunut usein seuran vuosikokouksiin.

Sauli Niinistön tullessa tasavallan presidentiksi en ollut enää SKSK:n puheenjohtaja. Hänen kanssaan nämä asiat olivat tulleet puheeksi, kun olin mukana hänen kampanjassaan vuoden 2006 presidentinvaaleissa. Minua pyydettiin käyttämään yksi kolmesta kannatuspuheenvuorosta kokouksen puoluekokouksessa, jossa Niinistö valittiin puolueen presidenttiehdokkaaksi. Keskustelin siitä hänen kanssaan etukäteen. Puheenvuorossani totesin muun muassa, että kun yli 80 prosenttia suomalaisista kuuluu kirkkoon, on tärkeätä, että presidenttikin kuuluu. Tarja Halonen oli eronnut kirkosta, mutta siitä en tietenkään puhunut. Kerroin myös Niinistön kirkollisista luottamustehtävistä.

Vaalikampanjan aikana Niinistön arvomaailma kävi selväksi monissa yhteisissä. Sama myönteinen ilmapiiri on jatkunut hänen presidenttikautensa aikana. Hän toivottaa uudenvuodenpuheissaan kansalaisille Jumalan siunausta hyvin uskottavasti.

Vuoden 2018 presidentinvaalien yhteydessä Niinistö kertoi avoimesti televisio-ohjelmassa uskovansa Jumalaan. Itse asiassa nyt näyttää hyvältä, että hän ei tullut vielä vuonna 2006 valituksi, vaikka täpärä tappio oli ainakin tukiryhmälle silloin suuri pettymys. Nyt hänellä on vielä yksi kausi jäljellä, ja juuri nyt häntä erityisesti tarvitaan. Hän on tärkeä esikuva myös kirkon jäsenille. Kun kovin monet kansalaisista ovat kääntämässä selkensä kirkolle, presidentin antamalla esimerkillä ja kannanotoilla on suuri merkitys.

Ambrosius ja ortodoksikirkko

Vaikka minulle oli kertynyt hengellisessä toiminnassa monia ulkomaisia kontakteja, läheisimmät yhteydet syntyivät kuitenkin kotimaassa. Ollessani luovuttamassa arkkkipiispa Paavalille pankin lahjoitusta Valamon luostarin hotellin nimikkohuoneen kalustamiseksi, tapasin ensimmäistä kertaa isä Ambrosiuksen, joka toimi silloin luostarin taloudenhoitajana. Myöhemmin hänestä tuli ensin Joensuun, sitten Oulun piispa. Tätä kirjoittaessani hän on juuri jäänyt eläkkeelle Helsingin metropoliitan tehtävästä.

Meillä on paljon yhteistä taustaa: Ambrosius on kotoisin Tohmajärveltä, mistä myös äitini oli lähtöisin. Olemme molemmat päässeet ylioppilaaksi Joensuun Lyseosta, Ambrosius 13 vuotta minun jälkeeni. Lienevätkö nämä taustat vaikuttaneet siihen, että yhteistyöstämme tuli pitkäaikainen ja tiivis. Olin läsnä kerran, kun hänet vihittiin piispaksi, ja kaksi kertaa, kun hänet asetettiin piispan virkaan.

Ambrosiuksen ja minun yhteisen mielenkiinnon yhtenä kohteena oli Tulikivi Oyj, jonka hallituksen varapuheenjohtajana Ambrosius oli. Hänen välityksellään tutustuin yhtiön perustajaan ja pääomistajaan Reijo Vauhkoseen, joka toimi hallituksen puheenjohtajana. Perheellä oli edessään sukupolvenvaihdos, ja minut kutsuttiin sen toteuttamisen ajaksi vetämään perheneuvostoa.

Tulikivi oli mielenkiintoinen esimerkki siitä, miten yritystoiminta ja hengelliset arvot voivat olla sopusoinnussa keskenään ja tuottaa lisäarvoa sekä yrityksen sidosryhmille että hengelliselle työlle.

Ambrosiuksen ja Jaakko Paalasmaan aloitteesta syntyi Valamo-säätiö, jonka perustajajäseniin Yhdyspankki kuului. Olin sen valtuuskunnan ja myöhemmin hallituksen jäsenenä yhteensä kahdeksan vuotta, mikä on säätiön sääntöjen sallima enimmäisaika.

Olin sparraajana mukana Ambrosiuksen vetämässä ortodoksikirkon strategiaprojektissa. Samaan tehtävään olin tarjoutunut pienen ryhmän mukana myös luterilaisessa kirkossa, mutta siihen meitä ei kelpuutettu. Luterilaisella kirkolla on ollut muutenkin vaikeuksia käyttää ulkopuolista asiantuntemusta niissä tehtävissä, joissa kirkon palveluksessa ei ole riittävää osaamista.

Sain olla mukana useilla Ambrosiuksen johtamilla matkoilla muun muassa Syyriassa, Roomassa sekä Athosvuorella Kreikassa. Lisäksi olen ollut mukana useilla Valamo-säätiön järjestämällä matkoilla.

Ollessani Ambrosiuksen seurueessa Roomassa tapasimme paavin. Olin läsnä myös keskustelutilaisuudessa, jonka isäntänä oli kardinaali Walter Kasper. Virallisten asioiden jälkeen oli vapaampaa keskustelua. Sen aikana kysyin kardinaalilta, mitä tapahtuu, jos minä, luterilaisen kirkon jäsen, pyrin ehtoolliselle katolisessa messussa. ”Kyllä sinulle annetaan,” oli kardinaalin vastaus.

Henkilökohtaisempaa yhteyttä Ambrosiukseen merkitsivät jokakesäiset

Miehistö Joensuun satamassa. Oikealta isä Ambrosius, Vellamo III:n kapteeni Ahti Hirvonen ja tri Karl-Erik Michelsen.

matkaveneelläni vuosina 1991–2008 Saimaalla tekemämme veneretket. Meillä oli aina mukana joku ”nuorempi gastti”, ja pidimme tavallisesti jossakin luonnonsatamassa seminaarin ajankohtaisista aiheista.

Aiheet olivat usein hengellisiä, mutta myös poliittisia, liikkeenjohdollisia tai muita kulloinkin kiinnostaneita aiheita sivuttiin. Kerran veneemme oli keskisteessä, kun maalle piti kiireesti löytää uusi kauppaministeri. Esko Ollila oli silloin nuorempana gasttina. Kolmas osanottaja pyrittiin yleensä valitsemaan niin, että hän toi mukanaan jonkin ajankohtaisen aiheen.

Sellaisissa olosuhteissa ilmapiiri on vapaampi ja ajatukset lennokkaampia kuin kiinteällä maaperällä tavatessa. Usein löysimme konkreettisia ja merkittäviäkin ideoita, joita voimme kotiin tultuamme ryhtyä toteuttamaan. Ikäni takia olen luopunut veneestä, mutta mieluisat muistot ja hyvä ystävyys mukana olleiden kesken ovat säilyneet. Eri vuosien venemiehistöt ovat muuttaman kerran kokoontuneet jonkin ajankohtaisen aiheen merkeissä. Hyvä ja luova yhteishenki on ollut edelleen tallella.

Ambrosius toi kerran mukanaan Punkaharjulla olevaan vapaa-ajan kotiimme Aalto-yliopiston professorin Henrikki Tikkasen. Kun hän oli aikansa

kuunnellut meidän muistelevan yhteisiä tapahtumia, hän kääntyi minun puoleeni ja kysyi: ”Mitä ihmettä sinä, Ahti, teet luterilaisessa kirkossa?” Ennen kuin ehdin vastata, Ambrosius sanoi: ”Kyllä luterilainen kirkkokin tarvitsee fiksuja jäseniä.”

Jos olisin ehtinyt ensimmäisenä vastaamaan, olisin ehkä myöntänyt, että kun luterilaisessa kirkossa askartelen alemmilla tasoilla, ansioni eivät ehkä riitä mukaan pääsemiseksi sen johdon järjestämille matkoille. Olen joka tapauksessa käyttänyt eniten aikaa luterilaisen kirkon ja sitä lähellä olevien yhteisöjen tehtävissä. Käytännössä hengellinen kotini on ollut Tuomasyhteisö kohta kolme vuosikymmentä. Mutta monet yhteyteni muihinkin kuin luterilaisiin yhteisöihin ovat epäilemättä avartaneet ajatusmaailmaani ja ainakin jossakin määrin välittyneet myös luterilaisille ystäväilleni.

Arkkipiispa Johannes myönsi minulle Pyhän Karitsan Ritarikunnan 1. luokan komentajamerkin työstäni ortodoksikirkon hyväksi. Kunniamerkkiin sisältyy hänen mukaansa kirkon esirukous.

Kansainvälisiä yhteyksiä

Minulle syntyi alusta lähtien yhteyksiä useisiin kristillisiin tahoihin sekä kotimaassa että ulkomailla. Helluntailaiset ja luterilaiset olivat ensimmäisiä kasvattajiani. Missio Helsinki oli kansainvälinen tapahtuma, Graham itse oli baptisti. Mission yhteydessä ja sen jälkeen sain paljon uusia yhteyksiä eri maissa toimiviin kristillisiin piireihin ja niiden johtohenkilöihin. Ollessani kerran työasioissa Moskovassa, minut pysäytti kadulla mies, joka kysyi, olinko ollut puheenjohtaja edellisenä vuonna Missio Helsingissä. Hän oli ollut siellä Neuvostoliiton baptistikirkon johtajan ominaisuudessa, jolloin olimme ohimennen tavanneet.

Grahamilta ja hänen työtovereiltaan sain paljon virikkeitä kristittynä kasvamiseen. Useita vuosia mission jälkeen olin yhteydessä Grahamin kanssa. Hänen Suomessa vuoden työskennellyt assistenttinsa Blair Carlson lähettää minulle vieläkin johtamansa hengellisen yhteisön kuukausiraportin.

Missio Helsingin kautta tullut kansainvälinen julkisuus oli massiivista. Grahamin organisaatiolla oli USA:ssa valtakunnallinen televisio-ohjelma, jonka toimittaja kävi haastattelemassa minua mission aikana. Kun kysyin, paljonko katsojia ohjelmalla oli, vastaus oli 20 miljoonaa. Seuraavalla viikolla minua tuli tapaamaan ja haastattelemaan Hyvän Sanoman Radion tv-evankelista Hannu Haukka Neuvostoliiton television 1-kanavan toimittajan kanssa. Tämä kertoi hänen ohjelmallaan olevan 70 miljoonaa katsojaa. Tapasin myöhemmin sekä USA:ssa että Neuvostoliitossa henkilöitä, jotka olivat nähneet televisiosta haastatteluni.

Grahamin organisaation lehti ”Decision” leviää ympäri maailman. Kun siinä kerrottiin Missio Helsingistä, minun puheenjohtajuudestani sekä työstäni Yhdyspankissa, rupesin saamaan kirjeitä eri puolilta maailmaa osoitteella ”Union Bank of Finland, Helsinki”.

Yhteistyöni Hannu Haukan kanssa jatkuu. Hän on toiminnanjohtajana IRR-TV-nimisessä, Suomesta käsin johdetussa maailmanlaajuisessa media-lähetysjärjestössä, jonka työ on saavuttanut valtavat mittasuhteet. Hannu ja Laura Haukka ovat tehneet suurenmoisen elämäntyön evankeliumin viemiseksi alueille, joille ei ole aikaisemmilla menetelmillä päästy. Olen edelleen neuvonantajana IRR-TV:ssä. Tosin neuvojen antaminen on muuttunut tämän ihmettelyksi Jumalan suurten tekojen edessä.

National Prayer Breakfast

Yhdysvaltain kongressi on vuodesta 1953 järjestänyt vuosittain Washingtonissa tilaisuuden nimeltä National Prayer Breakfast. Aamiaisesta alkanut tapahtuma on laajentunut parin päivän sarjaksi erilaisia tilaisuuksia. Tapahtuman päävieras on maan presidentti. Traditio alkoi presidentti Eisenhowerin aikana, jolloin Billy Graham perusteli hänelle, miksi tällainen tilaisuus on tarpeen.

Ensimmäisessä tapaamisessa oli 400 osanottajaa. Nykyisin osanottajia on 3 500–4 000. Tilaisuus pidetään aina helmikuun ensimmäisellä viikolla, ja se liittyy puolivivallisenä osana maan kongressin, hallituksen ja presidentin uuden vuoden alun ohjelmaan. Vieraita tulee eri puolilta maailmaa. Heidät kutsutaan, mutta osa tulijoista on itse tehnyt aloitteen.

Olen osallistunut National Prayer Breakfast -tilaisuuteen Washingtonissa kaksi kertaa. Vieressäni istui ensimmäisellä kerralla maailman suurimpiin evankelioimisjärjestöihin kuuluvan Campus Crusade for Christin (CCC) perustaja ja johtaja Bill Bright. Suomalaisista järjestöistä yhteistyössä CCC:n kanssa toimii Kansan Raamattuseura. Suomalaisista evankelijoista Kalevi Lehtinen ja Markku Happonen ovat olleet pitkään CCC:n eurooppalaisen tytäjärjestön Agape European palveluksessa.

Toisella kerralla vieressäni istui Fidžin saarivaltion pääministeri, joka kysyi, missä Suomi on. Vastasin, että päinvastaisella puolella maapalloa kuin Fidži. Ei se ollut aivan tarkka, mutta riittävä vastaus.

Tilaisuuden ilmapiiri oli hyvin mielenkiintoinen. Billy Graham johti ohjelman hengellistä osaa. Presidentin, ministerien ja kongressin johtajien puheenvuorot muistuttivat herätyskokouksen todistuspuheenvuoroja. Syntyi vaikutelma, että tasavallan ylin johto oli pääosiltaan henkilökohtaisessa uskossa olevien johtajien käsissä. Muissa tilaisuuksissa riitelevät poliitikot olivat täällä hyvässä sovussa.

Vastaavia mutta pienempiä, paikallisten parlamenttien tilaisuuksia pidetään eri puolilla maailmaa. Olen ollut kerran läsnä Euroopan parlamentin Prayer Breakfast -tilaisuudessa. Suomessa järjestettiin maaliskuussa 2018 neljännen kerran kansallinen rukousaamiainen. Sen järjestäjä on Suomen Kansallinen Rukousaamiainen ry. Se on kansanedustajien perustama yhdistys, jonka puheenjohtajana on nyt kansanedustaja Antero Laukkanen. Olen osallistunut näihin tilaisuuksiin, jotka ovat olleet onnistuneita. Samaa sähköisyyttä ja massiivista painoarvoa kuin Washingtonissa niillä ei tietenkään voi olla.

Monia muitakin kansainvälisiä hengellisiä kanavia avautui. Niistä mainittakoon tässä WindŌsor Weekend -seminaarit, joihin osallistuin kaksi kertaa. Järjestäjät olivat pääministeri Margaret Thatcherin läheisiä työtovereita.

Pyhiinvaellus Athosvuorelle

Athos tai Athosvuori on Kreikan alaisuuteen kuuluva itsehallinnollinen alue, viralliselta nimeltään Pyhän Vuoren autonominen munkkivaltio.

Olin 11.–14.10.2006 Athoksella metropoliitta Ambrosiuksen johtamalla pyhiinvaellusmatkalla. Matkaseurueeseen kuului piispan lisäksi kuusi suomalaista maallikkoa. Athokselle olisi paljon tulijoita, mutta sinne myönnetään niukasti matkustuslupia: päivittäin 100 lupaa, joista kymmenen muille kuin kreikkalaisille. Matka saa kestää enintään kolme yötä ja neljä päivää. Matka tehdään laivalla, koska maantieyhteyttä niemimaalle ei ole.

Me kävimme Ivíúronin, Koutloumoúsioun ja Simonópetran luostareissa sekä muutamassa skiitassa. Simonópetrassa olimme kaksi yötä, muissa yhden.

Matkamme poikkesi varmasti tavallisten pyhiinvaeltajien matkasta sen vuoksi, että meillä oli piispa johtajana. Oli mielenkiintoista nähdä, miten suurella kunnioituksella munkit suhtautuivat kaukaisen ja pienen maan piispaan. Luostarin johtaja eli igumeni oli aina portilla vastassa ja saattamassa. Jokaisessa jumalanpalveluksessa kaikki munkit ja myös useimmat muut paikalla olleet kävivät pyytämässä piispalta siunauksen.

Meille näytettiin pyhäinjäännöksiä, jotka ovat tavallisesti esillä vain suurina juhlapyhinä. Simonópetrassa meidät vietiin hautausmaalle ja sen yhteydessä olevaan luuvarastoon. Hautausmaa on kovin pieni, ja sitä mukaa kuin se täyttyy, kaivetaan aikaisemmin haudattujen luut esiin ja talletetaan luuvarastoon. Pääkallot ovat siellä hyllyillä riveissä. Nykyisin pääkalloihin merkitään nimi, vanhemmissa niitä ei ole. Muut luut pannaan yhteiseen puuhäkkiin.

Matka oli monella tavoin hyvin vaikuttava. Jo luonto on mahtava ja hyvin säilynyt. Myös historia tulee voimakkaasti esiin joka paikassa. Ortodoksinen hengenelämä on saanut monia vaikutteita Athoksen luostareista.

Matkan lopussa minun osalleni tuli rukouksella parantuminen. Minua

pitkään vaivanneet rytmihäiriöt toistuivat ennen matkaa niin, että koko matka oli vaarassa. Jos rytmihäiriö kesti useamman tunnin, se ei enää kääntynyt itsestään, vaan rytminsiirto piti tehdä sähköllä sairaalassa. Kaikki meni kuitenkin hyvin viimeiseen aamuun asti Thessalonikissa, jolloin heräsin kello kolme aamulla rytmihäiriöön. Aamulla sovin tekstiviestein minua hoitavan kardiologin kanssa toimenpiteistä Helsinkiin paluun jälkeen. Klo 9 soitti Ambrosius ja kysyi, lähdenkö aamukahville. Sanoin lähteväni ja kerroin samalla rytmihäiriöstä. Sovimme tapaamisesta kymmenen minuutin kuluttua hotellin ala-aulassa. Sain odottaa Ambrosiusta viisi ylimääräistä minuuttia. Tultuaan hän kertoi rukoilleensa minun puolestani huonetoverinsa Timo Kietäväisen kanssa. Kun tunnustelin pulssiani, huomasin sen normaaliksi. Se ei ollut kääntynyt tällä tavoin ”itsestään” kertaakaan niinä 18 vuotena, jona se oli minua vaivannut. Tämä oli sopiva päätös pyhiinvaellusmatkalleni.

LUKU 4

Kirkon haasteiden analyysi

Lähtökohdat analyysille

Viime vuosina muutosten tahti yhteiskunnassa on koko ajan tiivistynyt ja muuttunut vaikeammaksi ennustaa. Samanaikaisesti kun me kansalaisina sopeutamme omaa elämäämme muutoksiin, myös evankelis-luterilainen kirkkomme tarvitsee kasvavassa määrin jäsentensä rohkaisua ja tukea yhdessä historiansa vakavimmista käännekohtista. Osittain samat näkyvät koettelevat muitakin suomalaisia hengellisiä yhteisöjä.

Käytän tässä analyysissä ja muuallakin kirjoituksessa terminologiaa, joka sopii käsitteen *hyvä hallintotapa* alle. Se on kansainvälinen koodi, jota ruvetiin kehittämään muutamia kymmeniä vuosia sitten kansainvälisten markkinoiden avautuessa. Olen itsekin ollut kehittämässä Suomen osuutta sekä luennoinut ja konsultoinut aihepiiristä. Hyvä hallintotapa sopii yhtä hyvin yrityksille kuin muillekin yhteisöille.

Haasteiden kertyminen

Kirkolle on vähitellen kertynyt monia haasteita, jotka ovat välillisesti heijastuneet myös jäsenistöön. Kirkon johtamista olisi uudistettava vastaamaan paremmin niitä vaatimuksia, joita muuttuva ympäristö asettaa niin kirkolle kuin muillekin yhteisöille. Tätä uudistusta on tavoiteltu monin eri tavoin, mutta tulokset osoittavat, että kehitys on mennyt usein päinvastaiseen suuntaan kuin on pyritty. Niiden ja muidenkin tiedossa olevien tosiasioiden perusteella näyttää siltä, että nykymuotoisen kirkon olemassaolo on vaakalaudalla.

Edellä esittämäni näkemys perustuu osittain omiin kokemuksiini, osittain kirkon tulevaisuuskomitean teettämiin selvityksiin. Näistä selvityksistä vaikut-tavin on mielestäni komitean TT Jaakko Olavi Antilalta tilaama 38-sivuinen raportti ”Organisaation muotoutuminen”.

Otan laajan raportin sisällöstä muutamia esimerkkejä epäonnistuneista yrityksistä vähentää kirkon raskasta byrokratiaa.

”Maallikkoedustajat tyrmäsivät suunnitelmat keventää seurakuntien hallintoa luottamuselimiä pienentämällä tai viranhaltijoiden toimivaltaa lisäämällä. He halusivat pitää kiinni laajasta osallisuudesta. Sen sijaan maallikkoedustajat olivat yleensä halukkaita keventämään hallintoa purkamalla alistussäännöksiä.

Tällöin kuitenkin papit asettuivat vastahankaan korostaen, että alistussäännökset liittivät yksittäiset seurakunnat yhteen kirkoksi ja että alistussäännöksissä oli kyse myönteisestä yhteistyöstä.”

”Organisaation kasvuun on vaikuttanut myös keskinäisen luottamuksen puute. Tällaista puutetta on ollut havaittavissa sekä hallinnon tasojen välillä että niiden sisällä viranhaltijoiden välillä.”

”Ristiriitatilanteissa on ollut helpompi tarjota lisää vaikutuskanavia toiselle osapuolelle kuin luopua omista saavutetuista asemista.”

”Hallintouudistuksen yhtenä tavoitteena on ollut hallinnon keventäminen, mutta edustuksellisuuden vaatimus johti jälleen suuriin elimiin myös hiippakuntatasolla.”

Kehityksen suunta on ollut tiedossa, mutta se ei ole aiheuttanut näkyvää reaktiota kirkon johdolta. Monet meneillään olevat uudistukset ovat käynnistyneet luottamushenkilöiden aloitteesta, johdon vastustuksesta huolimatta. Tämä vastustus on ollut mahdollista, koska siitä ei ole aiheutunut mitään sanktioita asianomaisille.

Näyttää käyvän niinkin, että kun uudistushanke on hyväksytty esittelevän viranhaltijan vastustuksesta huolimatta, sama viranhaltija saa hankkeen toteuttamisen valvottavakseen. Voisiko tästä johtua, että moni hanke päättyy tavoitteeseen nähden päinvastaiseen tulokseen?

Tavallisessa organisaatiossa ei voi toimia edellä kuvatulla tavalla. Ylimmälle johdolle kuuluu vastuu operatiivisen toiminnan ohella myös sen kehittämisestä. Jos se ei siihen pysty, hallituksen tehtävänä on vaihtaa johtoa. Jos hallitus ei pysty tämän tehtävän hoitamiseen, ollaankin jo suurissa vaikeuksissa.

Kyseenalaistamalla vastuunjakoon

Olen oppinut paljon kirkon hengellisestä toiminnasta, josta olen saanut suuntaviivoja omaan työhöni ja elämäni. Myös hengellisessä toiminnassa on omat suuret haasteensa, mutta jätän niiden käsittelyn sen alan asiantuntijoiden huoleksi.

Ammatillinen osaamiseni liittyy lähinnä johtamiseen, talouteen ja hallin-

toon. Ne eivät ole päärooleissa kirkon toiminnassa, mutta ilman niiden hyvää hoitamista kirkon missio ei toteudu.

Kirjoitukseni on kriittinen. Sitä tarvitaankin, mutta sen pitäisi olla aina rakentavaa, toisin sanoen siihen pitäisi sisältyä ajatus arvostellun asian tilan parantamiseksi. Rakentavaan kritiikkiin liittyy kyseenalaistaminen.

Kyseenalaistaminen on johtajan keskeisiä ammattitaitoja. Se ei tarkoita tehtyjen esitysten vastustamisesta, niin kuin monet näyttävät ajattelevan. Sananmukaisesti kyseenalaistaminen on toiseksi väitetyn pitämistä epävarmana. Siinä harkitusti tehdyillä kysymyksillä pyritään selvittämään, onko käsiteltävänä oleva asia valmisteltu riittävän hyvin. Kyseenalaistamisen tuloksena selviää, voidaanko esitys hyväksyä sellaisenaan vai pitääkö se palauttaa jatkovalmisteluun tai hylätä kokonaan. Oikein käytettynä se on resepti, jolla on saatu monissa yhteyksissä paljon aikaan.

Vuosituhanne vaihteeseen saakka usko kirkon talouden tasapainoon oli vahva. Nyt hallinnon ja talouden alueella kirkolla ei enää mene yhtä hyvin, mikä kaventaa mission toteuttamiseen käytettävissä olevien resurssien määrää.

Talous rakentui aikaisemmin osittain sen varaan, että huomattava osa jäsenmaksun maksaneista ei osallistunut kirkon toimintaan eikä rasittanut sen taloutta. Nyt tästä passiivisesta joukosta monet ovat eronneet tai eroamassa kirkosta. Se pienentää kirkon tuloja, mutta menot säilyvät ennallaan.

Vaikka kirkosta eroaminen on lisääntynyt, sen jäsenenä on edelleen noin 70 prosenttia suomalaisista. Siinä joukossa on parhaat osaajat kaikilta aloilta. Valmius tukea kirkkoa vapaaehtoisella työllä on yllättävän suuri, suurempi kuin kirkko on tähän mennessä pystynyt ottamaan vastaan. Uskon kirkolla olevan edelleen mahdollisuudet päästä nykytilanteesta selvemmille vesille, mutta tilanteen koheneminen vaatii kaikilta osapuolilta määrätietoisia toimia, joiden aloittamisessa ei saa vitkastella. Kirkolle olisi tavalla tai toisella saatava johto, joka olisi valmis ottamaan vastuun saneerauksesta. Muuten ei tälläkään kirjoituksella ole merkitystä.

Käänte maailman, Suomen ja kirkon taloudessa

Yhdeksän vuotta sitten maailman ja Suomenkin talous kääntyi jyrkkään laskuun. Samanaikaisesti oli todettavissa, että kirkosta eroaminen jatkuu ja muodostaa vähitellen uhkan kirkon taloudelle. Pieni joukko jäseniä perusti tässä vaiheessa epävirallisen ajatushautomon. Sen tarkoituksena oli kiinnittää kirkon johdon huomio kirkon strategiseen suunnitelmaan, josta puuttui analyttinen arvio talouden muutoksista. Palaan ajatushautomoon tuonnempana.

Kirkon tehtävä ei tule koskaan valmiiksi, eikä sen tuottavuutta voi mitata. Näin ollen toiminnan volyyymi on johdon päätettävissä. Ongelmat ovat paljolti

lähtöisin rakenteesta ja johtamisesta. Edustuksellista demokratiaa pidetään saavutuksena, vaikka se ei ole johtanut järkevään taloudenpitoon eikä talouden avaintehtävien miehittämiseen taloutta ymmärtävillä ihmisillä.

Olen koonnut tähän kirjoitukseen menneistä tapahtumista kertovien jaksojen oheen joukon mahdollisia kehittämiskohteita. Niistä osan toteuttaminen sopii vaikka välittömästi aloitettavaksi. Esimerkkinä tästä on talouden ja hallinnon strategian hahmottelu. Monet muut sopivat pohjaksi yksityiskohtaisemmille selvityksille. Ennen kuin ne voitaisiin toteuttaa, niitä pitäisi analysoida tarkemmin ja sen jälkeen sijoittaa erikseen laadittaviin toteutusohjelmiin.

Kirkko 30 ja Myytinmurtajat

Kansankirkon myytinmurtajat -niminen kirja julkaistiin vuonna 2009. Sen kolme kirjoittajaa, Ilkka Halava, Matti Helin ja Pontus Salmi, olivat tehneet kirkosta oma-aloitteisesti analyysin, jota parempaa en ole vielä nähnyt. Espoon piispa Mikko Heikka siteerasi kirjoittamassaan esipuheessa Martti Lutheria. Tämä määritteli kirkon yhteisöksi, joka opettamisen lisäksi oppii myös itse. Se kuulee ja vastaa siihen, mitä ihmiset kysyvät.

Kirjoittajilla oli tilaisuus esitellä ajatuksiaan Jyväskylän Kirkkopäivillä vuonna 2009, jolloin he saivat hyvää palautetta ja uusia näkökulmia teemaansa. Julkistamisen jälkeen kirjan ympärille laskeutui kuitenkin merkillinen hiljaisuus. Sen sijaan, että kirkon keskusjohto olisi perustanut projektin kirjoittajien löydösten hyödyntämiseksi, keskustelu kirjasta vaikenä. Keskusjohdossa ei ilmeisesti tunnettu Lutherin ajatuksia, että kirkko opettamisen lisäksi oppii myös itse.

Myytinmurtaajien tuomitseminen vaikenemalla oli minulle ensimmäinen kokemus tämän keinon käyttämisestä kirkon jäsenten ojentamiseen. En tietenkään, että olisin pian itsekin samassa rivissä.

Myytinmurtaajien kirjan johdannossa todetaan, että sillä hetkellä ei ollut kovinkaan suosittua profiloitua kirkon uudistajaksi. Saman olimme huomanneet mekin toisessa työryhmässä, joka huolestui kirkon näkymistä samaan aikaan kuin Myytinmurtaajat.

Tosiasiassa kirkon nykytilanne oli nähtävissä jo vuonna 2009. Juuri siitä syystä toimme huolestuneita esiin. Jos näiden ryhmien näkemykset olisi silloin otettu vakavasti, asiat voisivat olla nyt paljon paremmin.

Me yhdistimme voimavaramme ajatushautomossa, jonka nimi oli aluksi Kirkko 2015+. Huomasimme pian, että emme saa kirkkoa valmiiksi nimen viittaamaan ajankohtaan mennessä. Otimme uudeksi nimeksi Kirkko 30 (logo: elinvoimainen kirkko vielä 30 vuoden päästä). Näihin toimiin palaan vähän myöhemmin.

Kuuntelin 15.11.2017 Helsingin hiippakunnan uuden piispan Teemu Laajasalon ensimmäistä piispana käyttämää julkista puheenvuoroa aiheesta ”Tarvitaanko uusi uskonpuhdistus”. Mietin, voisinko yhtyä tähän vaatimukseen. Totesin mielessäni, että uskonpuhdistus oli minulle vähän liian suuri asia vaadittavaksi. Mutta sen tiesin, että oma kirkkomme ei selviä ilman jonkinlaista puhdistusta tai ainakaan perusteellista tuuletusta.

LUKU 5

Evankelis-luterilaisen kirkon kehittäminen

Kristityn velvollisuus tukea kirkkoa

Olen pyrkinyt vähän vanhanaikaisen uskonkäsitykseni mukaan pitämään mielessä aikaisemmin esillä olleen Jaakobin kirjeen ja muut samansuuntaiset Raamatun kohdat. Kuvittelen tietäväni aika paljon siitä, mitä taloushallinnon alueella olisi tehtävä, ja olen siitä myös kertonut.

Puuttumiseni näihin kysymyksiin on ollut osasyynä siihen, että minua on vuosien mittaan pyydetty moniin tehtäviin erityisesti kristillisiin järjestöihin. Kirkon taholta tällaisia pyyntöjä ei ole tullut, vaikka siellä ongelmat ovat kokonaan eri tasolla kuin muualla. Olen oma-aloitteisesti, Jaakobin kirjeen hengessä, käyttänyt monia puheenvuoroja myös kirkkoa koskevista asioista, jotka kaipasivat kehittämistä. Kun olen joutunut kertomaan ikäviä uutisia säästämistarpeista, on tullut myös arvostelua ja vaikenemistä.

Olen käyttänyt paljon aikaa sen pohtimiseen, miten kirkkoa pysyttäisiin käytettävissä olevilla resursseilla johtamaan mahdollisimman hyvin. Kirkossa niin kuin muissakin yhteisöissä tinkiminen hyvästä johtamisesta heikentää mission toteuttamisen mahdollisuuksia. Kompromisseja joudutaan aina tekemään, mutta jos hyvän johtamisen näkökulma jää liian vähälle huomiolle, yhteisön toiminta ajautuu vaikeuksiin.

Pidän periaatteellista kirkon ja seurakunnan johtamisjärjestelmää nerokkaana: kirkon jäsenillä yhdessä on kaikki kirkon hyvään hoitamiseen tarvittava osaaminen. Jaakobin kirjeessä ja muuallakin Raamatussa on ohje, että meidän on annettava oma osaamisemme seurakunnan käyttöön. Silloin seurakunnan ulottuvilla on kaikki tämä osaaminen. Puutteena on, että kaikki eivät vielä tunne Jaakobin kirjettä. Niiden, jotka tuntevat sen sanoman, on vietävä sitä eteenpäin. Paikallisia ongelmia voi syntyä siitä, että kirkon johto ei osaa käyttää jäsenillä olevaa osaamista. Siihenkin on omat lääkkeensä. Jos muu ei auta, kannattaa mainita, että vaihtoehtona on uuden kirkon perustaminen. Se tuo vakavuutta harkintaan.

Tähänastinen suhtautuminen kehittämiseen

Useimmissa yhteisöissä sidosryhmiä kannustetaan tekemään aloitteita toiminnan kehittämiseksi. Kirkossa tilanne näyttää lähes päinvastaiselta. Muutosesityksiin suhtaudutaan usein torjuvasti.

Sama koskee tärkeimmän sidosryhmän, jäsenten, tekemiä aloitteita. Eri-tyisesti tällä vuosisadalla, kun kirkon on joutunut entistä haasteellisempiin olosuhteisiin, jäsenten huoli kirkkonsa kehityksestä on kasvanut. He ovat aktivoituneet tekemään ehdotuksia, joiden tarkoituksena on ollut valmistaa kirkkoa uusien haasteiden kohtaamiseen.

Aloitteiden tekijät ehdottavat usein suurten kokonaisuuksien kehittämistä. Kaikkia kokonaisuuden osia koskevat esitykset eivät aina ole toteuttamiskelpoisia samassa aikataulussa, mutta sen ei tarvitsisi estää muiden osien toteuttamista. Kirkossa näyttää riittävän, että jokin osa herättää ehdotuksen vastaanottajan vastustuksen. Koko ehdotus menee sen mukana roskakoriin. Miksi näin tehdään, jää usein kertomatta aloitteen tekijöille. Vaikeneminen on osa kehittämistoimintaan suhtautumisen kulttuuria.

Aloitteita tulee aktiivisilta ja kirkkoa monin tavoin muutenkin tukevilta jäseniltä. Yksityisellä puolella merkittävän sidosryhmän tekemän aloitteen vähättely ei tulisi kysymykseen. Vähättelijä joutuisi todennäköisesti itse organisaation sivuraiteille.

Ensimmäisen askeleen kirkon kehittämisessä pitäisi olla kehitykselle myönteisen ilmapiirin luominen.

Tämä on kirkko

Noin 40 vuotta kestäneen työurani aikana olin enimmäkseen muutosjohtajan tehtävissä. Ensimmäiset 16 vuotta keskeinen tehtäväni oli siirtää metsäteollisuuden tietojenkäsittelyä tietokoneille, ensin Ensossa ja sitten Kymi-yhtiössä. Jotta tämä siirto olisi ollut mahdollinen, organisaatorakenne ja koko johtamisjärjestelmä oli ensin uudistettava. Seuraavat 24 vuotta olin enemmän tai vähemmän samoissa tehtävissä Yhdyspankin konsernissa ja sen vaikutuspiiriin kuuluneiden yritysten hallituksissa.

Teollisuuden jälkeen pankki tuntui tosi vanhoilliselta yhteisöltä, joka piti saattaa ajan tasalle. Monesti vähän tuskastuneet kollegat sanoivat minulle, että ”tämä ei ole teollisuuslaitos, tämä on pankki”.

Jouduin mukaan keskusteluun seurakuntien ja kirkon johtamisesta 1980-luvun puolivälistä lähtien. Kirkko tuntui vielä vanhoillisemmalta ympäristöltä kuin pankki. Kun minulle sanottiin, että ”tämä ei ole pankki, tämä on kirkko”, saatoin kokemuksieni perusteella sanoa, että jokaisella toimialalla ei tarvitse keksiä pyörää uudelleen. Voimme siirtää kokemusta alalta toiselle, kun otamme huomioon niiden väliset erot.

En vielä silloin ymmärtänyt, miten uniikki totuus ”tämä on kirkko” on nimenomaan mission tasolla. Uskon ja sitä ilmaisevien lauseiden erityislaatu tulee siitä, että uskova ihminen asettaa koko elämänsä tämän uskon varaan.

Minäkin asetin elämäni uskon varaan. Mutta en ole asettanut samalla tavoin elämäni Yhdyspankin tai Nokian varaan, vaikka ne veivät paljon aikaani.

Asenteiden erilaisuutta kuvaava, nyt jo klassiselta tuntuva esimerkki oli piispojen nimissä vuonna 1999 julkaistu hyvinvointiyhteiskuntaa puolustanut raportti Kohti yhteistä hyvää. Suuri osa tekstistä oli korkeatasoista analyysia, jonka ymmärtämisessä ei ollut vaikeuksia. Mutta kun ruvettiin käsittelemään yritystoimintaa, oli helppo havaita, että nyt mentiin kirjoittajien osaamisalueen ulkopuolelle. He eivät hallinneet sen alueen käsitteitä. He esittivät yrityksille vaatimuksia, jotka olisivat tehneet niistä elinkelvottomia. Tämä havainto vei suuren osan koko raportin uskottavuudesta.

Nämä esimerkit osoittavat, että lähdeittäessä kehittämään kirkon hallintoa ja taloutta tarvitaan teologisen osaamisen ohella myös näiden alojen osaamista. Ilman näitä molempia järjestelmien saumakohtat eivät ole riittävän tiiviitä. Sen on kirkon järjestelmien kehittämistoiminta selvästi osoittanut. Sama koskee minkä tahansa muunkin alan yhteisöjä. Tarvitaan sekä toimialan että hallinnon osaamista.

Seuraavaksi yritän kertoa, miten kirkko voisi tehokkaammin käyttää hyväkseen muualla saatuja kokemuksia.

Hallitustyöskentely ja toiminnan ohjaus

Suuren organisaation johtamisessa hallitustyöskentelyllä on keskeinen rooli. Hallitustyöskentelyksi voidaan kutsua monen erilaisen päätöksentekuelimen toimintaa. Varsinaisten hallitusten lisäksi osittain samankaltaiset pelisäännöt ovat esimerkiksi johtokunnissa, hallinto- ja muissa neuvostoissa ja valtuuskunnissa. Minun osalleni on vuosien mittaan tullut noin 60 tällaista jäsenyyttä. Niistä kahdeksan on ollut hengellisissä yhteisöissä.

Työskentely hallitusta vastaavissa elimissä poikkeaa kirkossa yllättävän paljon yksityisen ja kolmannen sektorin vastaavasta toiminnasta. Kirkossa näyttää olevan tapana korostaa asioiden hengellistä puolta sellaisissakin yhteyksissä, joissa maallikko ei sitä näe.

Teologialla on tietenkin keskeinen rooli kirkossa. Kun ongelmana on taloudellisen osaamisen puute, sitä ei kuitenkaan voi ratkaista pelkästään teologian keinoin. On käännyttävä sekä talouden että teologian osajien puoleen. Molempia tarvitaan.

Eikö talouden ja hallinnon menetelmiä voisi tarkastella työkaluina, joista kuhunkin tehtävään valitaan tarkoituksenmukaisin? Näin muissakin yhteisöissä tehdään, ei niissäkään taloushallinto ole pääasia. Jos kirkossa tässä onnistutaan ja talous saadaan hoidetuksi riittävän hyvin, teologit pääsevät keskittymään kirkon tärkeimmän tehtävän hoitamiseen. Jos onnistutaan

huonommin, niin kuin kirkossamme tällä hetkellä on käymässä, koko yhteisön toiminta vaarantuu. Saneeraustoimissa henkilöstöä vähennetään ja muiden mukana teologitkin voivat menettää työpaikkansa tai vaihtoehtoisesti avoimiksi tulleet paikat jätetään täyttämättä.

Olen useamman viime vuoden aikana yrittänyt seurata kirkkohallituksen ja sen kansliapäällikön toimintaa. Tämä ryhmä on kirkon taloushallinnon huipulla ja sen kautta kulkee pääosa tämän alueen päätöksistä. Millaiseen osaamiseen sen päätökset perustuvat? Puheenjohtaja ja kansliapäällikkö ovat pappeja eikä muista kirkkohallituksen 13 jäsenestä yhdelläkään ole taloudellista koulutusta. He käyttävät harvoin puheenvuoroja kirkon taloudesta. Onko niin, että alemmalla tasolla olevat talousvastaavat eivät saa ääntänsä kuuluviin, kun päättävällä tasolla ei ole talouden osaamista tai kiinnostusta siihen?

Jos tästä halutaan päästä eteenpäin, kirkolle on ensi tilassa laadittava strategia taloutta ja hallintoa varten. Avaintehtäville on määriteltävä pätevyysvaatimukset ja henkilökohtaiset vastuut. Osaaville ihmisille on annettava tarvittavat valtuudet ryhtyä saneeraamaan toimintaa. Jos nykyiset rakenteet ja avainhenkilöt eivät siihen taivu, voidaan osa toiminnasta siirtää määräraajaksi projektiorganisaation, esimerkiksi Kehittämispalveluiden, vastuulle. Jos tämäkään ei suju, on toiminta siirrettävä saneerattuna uuden organisaation hoitoon. Tässä voisi tulla kysymykseen kolmannen sektorin kirkko.

Tulevaisuuskomitean ja tulevaisuusvaliokunnan mietinnöissä on oikeasuuntaisia avauksia toiminnan tervehdyttämiseen. Niitä on kuitenkin koko ajan paimennettava, etteivät vastavoimat pääse niitäkin mitätöimään.

Hallitustyöskentelyn tärkein vastuuhenkilö on hallituksen puheenjohtaja, vaikka sitä ei säädöksissä erikseen sanottaisikaan. Hyvin johdetun yhteisön hallitus arvioi omaa toimintaansa ja työskentelytapojansa usein itsearviointina. Puheenjohtaja arvioidaan erikseen. Toinen mahdollisuus on arvioida hallituksen ja johdon muodostamaa päätöksenteon ketjua kokonaisuutena. Tarvittaessa käytetään ulkopuolista arvioitsijaa. Arvioinnit ovat lähtökohtana pohdittaessa hallituksen tulevaa kokoonpanoa. Hallituksella ja sen jäsenillä on oltava ryhmänä riittävä toisiaan täydentävä osaaminen ja kokemus.

Kirkon rakenteessa ja toiminnassa on tällä kohtaa avoin paikka oman hallintotavan luomiseksi. Seuraavien esimerkkien kohdalla saattaisi olla aihetta miettiä uutta hallintotapaa.

Arkkipiispalle on koottu kaikkien tärkeimpien yhteisten elinten, kirkolliskokouksen, piispainkokouksen ja kirkkohallituksen puheenjohtajuudet. Hyvin hoidettuna ne muodostaisivat jo kokopäivätyön. Mutta hänellä on paljon muitakin tehtäviä, kuten kotimaiset ja ulkomaiset yhteydenpito- ja edustustehtävät sekä Turun rovastikunnan johtaminen. On vaikea kuvitella, että aikaa riittäisi panostettavaksi monien vaativien puheenjohtajan tehtävien hoitamiseen riittävässä laajuudessa. Ei ainakaan, jos hyvää hallintotapaa halutaan noudattaa.

Toinen syy tarkastella puheenjohtajakysymystä on osaamiseen liittyvät vaatimukset. Kirkkolain mukaan kirkkohallitus hoitaa kirkon yhteistä taloutta. Jotta voisi pitää talouden ohjaksia riittävän tiukalla, kirkkohallituksen puheenjohtajalla pitäisi olla hyvä henkilökohtainen koulutus ja kokemus tältä alueelta. Tämä korostuu, kun talous on ajautumassa yhä suurempiin vaikeuksiin. Arkkipiispan kuormittaminen tällä jatkuvasti vaativammaksi muuttuvalla tehtävällä ei tunnu tarkoituksenmukaiselta. Luopuminen tästä puheenjohtajuudesta tasapainottaisi hänen toimenkuvaansa.

Kolmas syy on periaatteellinen ja koskee muitakin kuin arkkipiispaa. Hyvän hallintotavan mukaan hallituksen puheenjohtajaksi ei periaatteessa sovi henkilö, joka on joltakin osin tilivelvollinen omista toimistaan hallitukselle. Sama jääviysperiaate tulee vastaan hiippakunta- ja seurakuntatasolla.

Tärkeimpien päätöksentekoelementtien puheenjohtajuuden muuttamista luottamustehtäväksi käsitellen tarkemmin seuraavassa luvussa.

Kirkkohallituksen puheenjohtajaksi pitäisi kutsua kirkon hyvin tunteva, korkeatasoinen talousmies tai -nainen. Myös muita järjestelyjä saatetaan tarvita, jotta kirkon ylimmät virat olisivat kirkon ja viranhaltijoiden kannalta tasapainoisesti ja mission toteuttamista tukevalla tavalla hoidettavissa. Päätöksenteossa tarvittavan taloudellisen osaamisen varmistamiseksi olisi huolehdittava siitä, että myös kansliapäälliköllä ja kirkkohallituksen jäsenillä olisi tätä osaamista riittävästi.

Edustuksellisuuden korostaminen vaarantaa sekä avainhenkilöiden että päätöksentekoelementtien pätevyyden ja koko kirkon tulevaisuuden. Tärkeiden hallitusten tai muiden toimielinten jäseniä ei pitäisi valita niin, että jokainen siihen oikeutettu taho valitsee oma ehdokkaansa. Toimielimen kompetenssi on tässä tapauksessa sattumanvarainen. Kirkkohallituksen jäsenistä pääosan valinta kuuluu valitsijamiehille. Heille pitäisi saada evästys, millaista osaamista kirkkohallituksessa tarvitaan. Tällöin voitaisiin sopia ehdokkaista niin, että heillä olisi ryhmänä toisiaan täydentävä osaaminen.

Kirkossa keskustellaan joskus siitä, pitääkö johonkin avaintehtävään valita pappi vai kelpaako muukin koulutus. Pitkän urani aikana on syntynyt vakaus, että kuhunkin tehtävään on nimitettävä henkilö, jolla on siihen parhaiten sopiva koulutus ja kokemus. Jos tästä tingitään, siitä joutuvat kärsimään työtoverit, jotka joutuvat paikkailemaan kollegansa puutteellista osaamista. Koko työyhteisön suorituskyky laskee. Jos tämä yleistyy, se heijastuu myös koko kirkon toimintaan.

Nykyajan työpaikoilla tehdään paljon ryhmätyötä. Paras työryhmä on sellainen, jossa jäsenillä on erilaisia koulutustaustoja. Minun on helppo sanoa näin, kun oma koulutustaustani ei herätä samanlaisia suuria tunteita kuin papin tai lääkärin koulutus. Minun allani herätti aikoinaan hilpeyttä lehti-ilmoitus, jossa haettiin ”ekonomia, merkonomia tai reipasta poikaa” johonkin tehtävään.

Tulevaisuuskomitean käynnistämässä kehittämishankkeessa määritellään epäilemättä avaintehtäviä varten koulutusprofiilit, jolloin tämä kysymys on mahdollista ratkaista.

Uuden kirkon perustaminen on varajärjestelmänä siltä varalta, ettei nykyisen rakenteen tehostaminen onnistuisi. Kolmannen sektorin kirkkoa voitaisiin pitää vaihtoehtona käsiteltäessä tärkeitä uudistuksia kirkon rakenteessa ja toiminnassa.

Seurakunnan jäsenten rooli

Seurakunnan jäsenet rahoittavat jäsenmaksuillaan seurakunnan toiminnan ja tukevat sitä monella muulla tavoin. He myös valitsevat luottamushenkilöt ja paimenet johtamaan seurakuntaa. Heidä voidaan tässä tarkastelussa kutsua seurakunnan asiakasomistajiksi. Heidän toimiaan seurakunnan johtamisen yhteydessä voidaan kutsua omistajaohjaukseksi.

Kenen kirkko tämä meidän kirkkomme on maallisin sanakääntein ilmaistuna? Sen hengellinen puoli, missio on maailmanlaajuisen kirkon ylimmän johtajan eli Jeesuksen Kristuksen valvonnassa.

Meille näkyvä juridinen seurakuntayhteisö on asiakasomistajien välitömmässä valvonnassa. Piispat, papisto ja muut työntekijät ovat kirkon palvelijoita, jotka valitaan kirkon jäsenistä hieman erilaisten valintasääntöjen mukaan. He hoitavat yhteyksiä kirkon Herraan ja asiakasomistajiin. Pappien hoidossa on kirkossamme suuri osa avaintehtävistä, myös niistä tehtävistä, joiden hoitamiseen toisenlainen koulutus antaisi paremmat valmiudet.

Kun jäsenillä on Raamatun mukaan velvollisuus asettaa osaamisensa kirkon käyttöön, onko kirkon palvelijoilla oikeus sivuuttaa vaikenemalla tämä tarjolla oleva tuki? Eikö sitäkin pitäisi kutsua laiminlyönniksi, joka on syntiä? Yksityisellä ja kolmannella sektorilla siihen ei ole varaa. Siellä rakentavasta kritiikistä palkitaan.

Tulevaisuuskomiteassa on otettu esille vaativia kehittämishankkeita, jotka koskevat kirkon johtamista, rakenteita ja hallintoa. Ohjaksissa olevat vastuushenkilöt ovat vastuussa siitä, että toiminta käännetään uuteen suuntaan, jos muuttuneet olosuhteet sitä edellyttävät.

Kirkolliskokouksen keskustelupöytäkirjoja lukiessa ei tule ensimmäisenä mieleen, että näiden puheenvuorojen käyttäjät ovat kirkon ylimpiä päätöksentekijöitä. Pystyvätkö he tekemään yhdessä muiden avainhenkilöiden kanssa ne päätökset, jotka tilanne vaatii ja joihin kuuluu myös kirkolliskokouksen ja keskushallinnon oman roolin kyseenalaistaminen? Vai jäävätkö ne tekemättä? Tulevaisuuskomitea, kirkolliskokouksen tulevaisuusvaliokunta ja itse kirkolliskokous ovat monessa mielessä temppelein harjalla.

Missio

Lähtökohta kirkon toiminnalle ja sen kehittämiseksi on kirkon missio eli vastaus kysymykseen, miksi kirkko on olemassa. Kirkkolain 2 §:stä johdettu kirkon tehtävä on *kristillisen sanoman levittäminen ja lähimmäisenrakkauden toteuttaminen*. Tämä on selkeä toimeksianto, joka perustuu suoraan Jeesuksen käskyihin. Sitä ei tarvitse muuttaa.

Kirkon toiminta olisi suunnattava niin, että se toteuttaisi tai tukisi mission saavuttamista mahdollisimman hyvin. Kirkon rakenne ja johtamisjärjestelmät ovat keinoja mission toteuttamiseksi. Niiden joukkoon kuuluu myös kirkollinen demokratia.

Tärkeätä on, etteivät missio ja keinot sen toteuttamiseksi mene sekaisin. Kirkossamme tämä vaara on ilmeinen: edustuksellinen demokratia on ottanut niin vahvan aseman, että sen toteuttaminen näyttää menevän mission toteuttamisen edelle käytettäessä kirkon resursseja. Tappioksi on laskettava tapahtumat, joissa ei pystytä tekemään päätöstä lainkaan määränemmistöäännoista johtuen. Arvaamattoman paljon vahinkoa tulee myös siitä, että jätetään tärkeitä aloitteita tekemättä, ”kun kirkolliskokous ei kuitenkaan hyväksyisi niitä”. Olemme lähellä tilannetta, jossa mission optimaalinen toteuttaminen ei enää onnistu.

Erinomaisen tärkeätä olisi ymmärtää, että nyt ja vastedes ei ole enää varaa harrastaa kaikkia niitä mielenkiintoisia ja kenties hyviäkin asioita, mitä kirkkoon on väljän taloustilanteen aikana kertynyt. Nyt on välttämätöntä keskittyä mission toteuttamiseen. Jos siihen ei pystytä, tulee uusi kirkko, joka rakennetaan mission pohjalle.

Keskustelua seurakuntamallista

Kirkon kenttäorganisaation rakenteen kulmakivenä on seurakuntamalli. Käytössä on nyt parokiaaliseksi kutsuttu malli, jossa asumispaikka määrää seurakunnan, johon jäsen kuuluu. Tätä mallia on arvosteltu kasvavassa määrin, koska jäsenet eivät sen puitteissa läheskään aina löydä haluamaansa hengellistä kotia. Malli ei ole jäsenystävällinen. Tämä voi olla yhtenä painavana syynä kirkosta eroamiseen.

Lähin vaihtoehto nykyjärjestelmälle on malli, jossa jäsenet voivat valita jonkin toisen olemassa olevista seurakunnista. Tätä mallia kutsutaan joskus virheellisesti henkilöseurakunniksi.

Laajempi uudistus olisi, että jäsenillä olisi oikeus perustaa uusia seurakuntia. Niiden olisi täytettävä ennakkoehdot, joiden toteutumista seurattaisiin jatkuvasti. Näillä seurakunnilla ei olisi omaa aluetta, joten ne vastaisivat henki-

löseurakunnista annettua kuvausta. Ne eivät saisi asettaa rajoituksia jäseneksi liittyville. Näin ollen jäsenillä olisi vapaus valita jokin alueellisista seurakunnista tai henkilöseurakunnista.

Luultavasti toimivin ratkaisu jäsenten ja kirkonkin kannalta olisi näiden mallien yhdistelmä. Parokiaalinen malli sopii maaseudulle, jossa se toimii tyydyttävästi. Se sopii lähtökohdaksi myös asutuskeskusten alueella. Suuri osa jäsenistä ei osallistu aktiivisesti seurakunnan toimintaan. Heidät voitaisiin nykyiseen tapaan sijoittaa osoitteen mukaiseen seurakuntaan. Henkilöseurakuntia perustaisivat aktiiviset jäsenet, mutta niistä ei voisi syntyä suljettuja yhteisöjä.

Tässä olisi kuunneltava tiettyä pientä vähemmistöä. Syynä on se, että tämä joukko, ehkä 10–15 prosenttia jäsenistä, edustaa aktiivisinta osaa koko nykyisestä jäsenkunnasta. Heidän panoksensa on ratkaiseva kirkon tulevan kehityksen kannalta. Jos he saisivat valita itselleen sopivan hengellisen kodin, he toimisivat vapaaehtoisina seurakunnan tehtävissä entistä aktiivisemmin ja vetäisivät mukaan myös hiljaisempia jäseniä. Seurakunnan jäsenyys saisi entistä enemmän sisältöä. Tällainen seurakunta olisi esimerkkinä muillekin seurakunnille. Syntyisi ylöspäin suuntautuva kierre, joista kirkolla on puutetta, kun kierteet tahtovat suuntautua alaspäin. Lisääntyvä vapaaehtoisten käyttö on joka tapauksessa välttämätöntä talouden pitämiseksi tasapainossa.

Henkilöseurakunta saattaisi olla sopiva myös herätysliikkeille. Nykyinen kaksinkertainen toimintatapa, jossa herätysliikkeillä ja kirkolla on omat, osittain päällekkäiset organisaationsa, voitaisiin vähitellen purkaa. Tämäkin turvaisi osaltaan seurakuntien jäsenkehitystä ja toisaalta tukisi herätysliikkeiden toimintaa. Varaa moninkertaisiin rakenteisiin ei tulevaisuudessa ole.

Mallia, jossa jäsenillä on oikeus valita oma seurakuntansa, väitetään raskaaksi, ja sen puitteissa arvellaan vaikeaksi toteuttaa muun muassa kirkollisverojen perintä. Onko sellaista todella hahmoteltu? Osaavalle työryhmälle voitaisiin antaa tehtäväksi kehittää kevyt seurakuntamalli sekä alueellista seurakuntaa että henkilöseurakuntaa varten. Uskon, että käyttökelpoiset, kevyet mallit löytyisivät. Nykyisenä digitaaliaikana jäsenmaksujen perintä ja muutkin jäsenyyteen liittyvät tekniset ongelmat ovat ratkaistavissa.

Kirkkoa kehitettäessä pitäisi voida käyttää kokeiluihin pilottiyksiköitä, joissa uudet ajatukset testattaisiin todellisissa olosuhteissa.

Kirkon taloudellisen aseman kehitys

Vuosituhanen vaihteeseen saakka keskustelu kirkon taloudellisesta tilanteesta oli verraten rauhallista. Vuonna 2000 kirkkoon kuului 82 prosenttia väestöstä ja jäsenmaksutulot riittivät toiminnan rahoitukseen. Erityisesti 1980-luku oli vilkasta evankelioimisen aikaa monine mittavine tapahtumineen ja kampanjoineen.

Säädökset kirkosta eroamisesta lieventyivät vuonna 2003, mikä nosti eroamisluvut uudelle tasolle. Ne ovat sen jälkeen vielä kasvaneet, ja vuosittainen nettoeroaminen vuodesta 2005 lähtien on vaihdellut 23 000:n ja 70 000:n välillä. Vuoden 2017 lopussa suomalaisista 71 prosenttia kuului evankelis-luterilaiseen kirkkoon.

Kirkossa ei alkuun kiinnitetty eroamiseen näkyvästi huomiota luultavasti sen vuoksi, että jäsenmäärän vähennys ei näyttänyt välittömästi vaikuttavan jäsenmaksutuloihin. Tämä johtunee siitä, että noin 70 prosenttia eronneista kuului nuorten aikuisten ikäluokkaan, jolle ei vielä ollut kehittynyt paljon tuloja. Lisäksi yleinen tulotaso nousi noina vuosina ja kompensoi eronneiden poisjääneitä tuloja.

Kirkon vuoteen 2015 ulottuneen strategisen suunnitelman valmistumisen aikoihin vuonna 2008 yleinen taloudellinen tilanne heikkeni maailmanlaajuisesti. Oli nähtävissä, että maailmantalouden heikkeneminen yhdessä korkeana jatkuneiden eroamislukujen kanssa vaikuttaisi kirkon talouteen tavalla, johon Kirkko 2015 -suunnitelmassa ei ollut varauduttu.

Ajatushautomo avuksi

Tässä vaiheessa hälytyskellot rupesivat soimaan. Minäkin ehdotin muutamille ystäväilleni tapaamista, jossa voisimme keskustella tilanteesta ja siitä, voisimmeko jotenkin tukea kirkkoa. Tähän alkuperäiseen ryhmään kuuluivat minun lisäksi Tapio Aaltonen, Reijo Telaranta ja Olli Valtonen. Me kaikki olimme olleet keskeisinä vaikuttajina muun muassa Missio Helsingin toteuttamisessa, Tuomasyhteisön perustamisessa ja HelsinkiMission toiminnan uudistamisessa.

Pidimme ensimmäisen kokouksen Novetos Oy:n tiloissa 25.3.2009. Siihen kutsuimme lisäksi Ville Lähdesmäen, Pentti Martiskaisen ja Markku Porvarin. Toimintaan osallistuivat hieman myöhemmin myös Maija-Liisa Friman ja Sami Ojala sekä Pontus Salmi ”kansankirkon myytinmurtajista”. Kaikki eivät olleet paikalla joka kerran, vaan osallistuminen vaihteli kokouksittain.

Keskustelun aiheena oli kirkon tukeminen sen keskeisissä haasteissa, joiksi todettiin muun muassa yhä kasvava kirkosta eroaminen, johtamisen ja päätöksentekojärjestelmän heikkoudet, seurakuntarakenne ja eläkevastuun vajuus.

Keskustelussa todettiin, että kirkon juuri hyväksytty strategia vuoteen 2015 ei antanut riittävästi eväitä näihin haasteisiin vastaamiseksi. Päätettiin perustaa ajatushautomo, jonka nimeksi otettiin Kirkko 2015+. Jotakin lisää olisi löydettävä.

Ryhmä oli alusta lähtien tarkoitettu epäviralliseksi. Siinä ei pyritty kiinteään jäsenkuntaan eikä johtoon, vaan osanottajia kokouksiin ja työhön kutsuttiin tarpeen mukaan. Kirkon avainhenkilöt voivat itsekkin ilmoittautua halukkaiksi tulemaan mukaan ja esittelemään näkemyksiään. Ryhmä oli itseohjautuva ja kokoonkutsujasta ja kokouksen puheenjohtajasta sovittiin edellisessä kokouksessa tai tarpeen vaatiessa.

Ryhmä ei ole pääsääntöisesti julkistanut suosituksiaan, vaan ryhmän jäsenet ovat toimittaneet ne asianomaisten tietoon. Jäsenet voivat harkintansa mukaan myös omissa nimissään informoida käsittelystä ja päätöksistä. Monet mukana olleista kirkon avainhenkilöistä eivät voineet julkisesti tukea ryhmän esittämiä teesejä, vaikka olivat asioista samaa mieltä. Vaarana oli joutua työssään sivuraiteille.

Ryhmä käynnisti selvitystyön kehittämiskohteiden ja ratkaisumallien löytämiseksi. Keskustelupiiriin laajentamiseksi järjestettiin 19.5.2009 seminaari, jossa oli 16 osanottajaa.

Kun seminaarista annettiin tietoja julkisuuteen, ”myytinmurtajat” ottivat meihin yhteyttä. Aloitimme välittömästi yhteistyön ja järjestimme sen tuloksena 13.11.2009 vähän laajemman seminaarin, jossa oli 20 osanottajaa. Osanottajat olivat osittain samoja molemmissa seminaareissa. Yksi näistä oli Irja Askola, tuleva Helsingin piispa. Hän sanoi minulle jälkimmäisen seminaarin tauolla: ”Juuri näin nämä asiat pitää järjestää.”

Varsin pian huomasimme, että emme pysty vaikuttamaan Kirkko 2015-suunnitelmaan. Näin myös ryhmämme nimi oli vanhenemassa. Uudeksi nimeksi otimme Kirkko 30. Logoon tuli iskulause ”Elinvoimainen kirkko vielä 30 vuoden päästä”. Tämä nimi ei vanhene, kunhan vain kirkko pysyy koossa. Yhä enemmän korostui toiminnan vapaamuotoisuus. Kirkko 30 on otsikko, jonka alle kokoontuu vaihteleva joukko ihmisiä pohtimaan yhteisiä asioita.

Mielenkiintoista on, että monet näissä ryhmissä mukana olleista ovat entisiä tai nykyisiä yritysjohtajia. Siinä ammatissa joutuu katsomaan tulevaisuuteen ja hapuilemaan tapahtumien kehitystä ainakin kymmenen vuoden päähän. Ei tulevaisuutta tarkkaan pysty yleensä arvioimaan, mutta usein löytyy haarukka, joka riittää tarkkuudeksi. Näin kävi tässäkin tapauksessa. Nyt yhdeksän vuoden jälkeen voimme sanoa, että jo silloin tämä kehitys oli näköpiirissä.

Vaikenemisen kulttuuri

Kirkossa katsotaan paljon taaksepäin. Siihen on syynsä: siellä ovat kaikki Raamatun ja kristinuskon historian tapahtumat. Sieltä on peräisin myös kirkon missio. Mutta ei tulevaisuuttakaan saa laiminlyödä. Eikä niitä, jotka kantavat siitä huolta, pitäisi leimata väärin tietojen antajiksi.

Olen kuullut, että minuakin on moitittu väärin tietojen levittämisestä. En voi itse tälle asialle mitään. En levitä vääriä tietoja tahallani. Jos vahingossa näin kävisi, toivoisin siitä suoraa palautetta, jotta voisin korjata asian. Tietysti olisi ensin tarkistettava, ovatko antamani tiedot todella vääriä. Oikeiksi tietämistäni asioista en voi vaieta, jos ne tukevat kirkon missiota.

Milloin havaitsin kuuluvani vaieten sivuutettavien joukkoon? Se on tullut selväksi pitkän ajan kuluessa. Lähinnä se on noussut esille suhtautumisessa esittämiini ajatuksiin ja tekemiini esityksiin. Kiinnitin asiaan enemmän huomiota, kun lähetin 16.1. 2014 arkkipiispalle ja kansliapäällikölle kuusisivuisen muistion, jonka otsikko oli ”Kirkon rakenne kaipaa perusteellisen uudistamisen”. Totesin, että lähetän sen tässä vaiheessa vain heille kahdelle, mutta he voisivat jakaa sitä harkintansa mukaan edelleen. Arkkipiispaa en tuntenut lainkaan, kansliapäällikön olin tavannut muutaman kerran. Odotin keskustelua muistion laajemmasta jakelusta ja mahdollisista sisällön korjaustarpeista. Muistio oli syntynyt Kirkko 30 -ryhmässä käytyjen keskustelujen pohjalta, ja sen valmisteluun oli käytetty paljon aikaa. Jäljempänä on otteita tästä muistiosta.

Vastausta viesteihini ei kuulunut. Pieni mahdollisuus on tietysti, että ne olivat hävinneet matkalla. En tuntenut vastaanottajia niin hyvin, että olisin voinut muistiosta tiedustella. Vahvistusta viestien perille menosta minulla ei ole, kun yhteyttä vastaanottajiin ei sen jälkeen ole ollut.

Odotin vastausta kaksi kuukautta. Sitten totesin, että näin suurta työtä ei voi heittää hukkaan. Lähetin muistion Tapani Ruokaselle, joka teki sen pohjalta jutun Suomen Kuvalehteen, (nro 18/2.5.2014). Lähetin tekstin myös Kirkkokellariin, joka julkaisi sen kokonaisuudessaan toukokuussa 2014.

Edellä on jo todettu, että kirkkohallituksen tehtävänä on hoitaa kirkon yhteistä taloutta. Kaikille näkyvänä ongelmana tässä on se, ettei kirkkohallituksen 14 henkiseen jäsenjoukkoon ole eksynyt yhtään taloudellisen koulutuksen saanutta jäsentä eikä sitä ole kansliapäällikölläkään.

Jos vastuuhenkilöt eivät toimi tilanteen edellyttämällä tavalla, kaikilla jäsenillä, jotka maksuillaan ylläpitävät kirkon taloutta, on oikeus esittää asiaa koskevia näkemyksiä. Kirkko 30 -ajatushautomoryhmä oli perustettu juuri sen huolen takia, että kirkkohallituksella ei näyttänyt olevan käsitystä kirkon taloustilanteen vakavuudesta.

Kun luin nyt uudelleen nuo neljän vuoden takaiset jutut, niiden sisältö tuntui yksinkertaiselta ja itsestään selvältä. Monet niissä olevista ehdotuksista

on toteutettu tai ovat työn alla kirkolliskokouksen tulevaisuusvaliokunnassa. Kaikki ehdotukset eivät ole vielä ajankohtaisia.

Kun tieto osakseni vähitellen tulleesta hiljaisuudesta oli levinnyt, minulta kysyttiin, miksi en lähde kirkosta. Monet tekevät niin. Sanoin, että en näe mitään syytä jättää kirkkoa. Uskon siihen, mitä se opettaa, enkä ymmärtääkseni ollut toiminut vastoin kirkon etuja. Luultavasti olin ollut melko hyvä maallikkojäsen, maksanut kirkollisveroakin jo yli 60 vuotta ja osallistunut aktiivisesti seurakunnan toimintaan.

Kun vaikenemisen kautta sain palautetta toiminnastani, mieleeni pyrki kysymys, miten kristillistä tällainen tapa antaa palautetta kirkon jäsenelle on. Kysymys ei ole tietenkään vain minuun kohdistuvasta vaikenemisestä, mikä on itse asiassa sivuseikka. Kysymys on vaikenemisen kulttuurista, josta on edellä kerrottu esimerkkejä. Vaikeneminen on tietynlainen rangaistus. Jos jätän vastaamatta omaan kysymykseeni vaikenemisen kristillisyydestä, tiedän vastauksen, minkä hyvä hallintotapa antaa. Se ei vaikenemisen kulttuuria hyväksy.

Kaikkien avainhenkilöiden kanssa puhevälini eivät ole katkenneet, monien kanssa ne ovat pikemminkin parantuneet. Monet ovat samaa mieltä kanssani, vaikka eivät voi sitä sanoa ääneen.

Havaitsemani kehittämiskohteet tuon edelleen esille Jaakobin kirjeen ja yhteisen pappeuden perusteella, niin kauan kuin Herramme antaa siihen voimia. Niitä varmaan myös vastustetaan edelleen. Siihen ei kannata juuttua. Jokainen meistä joutuu aikanaan tilille omista tekemisistään ja tekemättä jättämisistään.

Otteita ajatushautomon muistiosta

Puheena olleessa, 16.1.2014 päivätyssä muistiassa hahmottelin tarvittavaa saneeraustyötä:

”En näe esteitä sille, että saneeraustyö saataisiin teknisesti toteutetuksi. Vastaavia toimia toteutetaan muualla jatkuvasti, tiedän sen myös omasta kokemuksestani. Muualla tehtävä joudutaan usein suorittamaan ylivelkaantumisen varjossa, mitä kirkolla ei ole. Vaikeudet ovatkin muualla. Kirkon johdon on sisäistettävä, että tehtävä on välttämätön ja sen aloittamisessa ei voi viivyttellä. Mitä pitemmälle toteutus siirtyy, sitä hankalammaksi tehtävä muodostuu. Muutoksen ohjaket eivät pysy kirkon johdon käsissä, jollei toimeen tartuta välittömästi.

Jollei sisäistä saneerausta onnistuta toteuttamaan, toinen koettu keino on uuden yhteisön, tässä tapauksessa uuden kirkon perustaminen. Tälle yhteisölle siirtyisivät ne tehtävät, joita on tarkoitus hoitaa myös tulevaisuudessa. Sille siirtyisi myös se osa henkilöstöstä, joka tarvitaan näiden tehtävien hoi-

tamiseen. Vanhasta kirkosta muodostettaisiin omaisuudenhoitoyhteisö, jolle jäisivät kiinteistöt ja suuri osa muusta omaisuudesta. Sille jäisi myös se osa henkilöstöä, jota uudessa kirkossa ei tarvita, samoin kertyneet eläkevastuut, jollei niitä ole jo sitä ennen hoidettu.

Omaisuudenhoitoyhteisö hankkisi tuloja vuokraamalla toimitiloja uudelle kirkolle ja ulkopuolisille sekä myymällä tarpeetonta omaisuutta. Näillä varoilla hoidettaisiin eläkevastuut ja varmistettaisiin päättyvien työsuhteiden hoitaminen mahdollisimman hyvällä tavalla.

Ennen saneerauksen esittämistä päättävälle elimille kannattaisi varmasti hahmotella molemmat vaihtoehdot. Päättäjille olisi tehtävä selväksi, että molempia ei voi hylätä. Kirkon johdolla pitäisi olla perusteltu esitys siitä, kumpaa se suosittelee toteutettavaksi.”

Ajatushautomon työtä lähellä olevat, salonkikelpoiset henkilöt ovat vieneet asioita eteenpäin niin, että monet Kirkko 30 -ryhmässä esitetyt ajatukset sisältyvät muun muassa tulevaisuuskomitean mietintöön.

Aikaa edellä mainitun muistion kirjoittamisesta on kulunut yli neljä vuotta. Kirkon taloustilanne on kiristynyt odottamallamme tavalla. Vielä ei ole tehty paljon päätöksiä, vaikka valmistelutyö on kai edennyt niin nopeasti kuin se monimutkaisessa järjestelmässä saadaan sujumaan. Ei tiedetä vielä, miten niiden hyväksyminen kirkolliskokouksessa onnistuu. En ole kuullut, onko kirkon talous- ja hallintostrategian valmistelu jo meneillään.

LUKU 6

Kirkon tulevaisuuskomitea

Komitean asettaminen

Sami Ojala ja 24 muuta kirkolliskokousedustajaa jätti 31.3.2014 kirkolliskokoukselle edustaja-aloitteen, jossa ehdotettiin kattavan selvityksen tekemistä kirkon silloisesta organisaatiojärjestelmästä sekä sen perusteella ehdotuksen tekemistä vaihtoehtoisesta mallista kirkon hallinnon, talouden ja toiminnan organisoimiseksi. Edelleen ehdotettiin kattavan selvityksen tekemistä kirkon keskushallinnon välttämättömistä ydintehtävistä sekä muutosehdotuksen tekemistä keskushallinnon supistamisesta.

Kirkolliskokous lähetti 7.5.2014 edustaja-aloitteen tulevaisuusvaliokunnalle, joka laati aiheesta mietinnön. Sen pohjalta kirkolliskokous päätti 5.11.2014 perustaa komitean hoitamaan edustaja-aloitteessa ehdotettuja tehtäviä. Edelleen annettiin tulevaisuusvaliokunnan tehtäväksi valmistella esitys komitean kokoonpanosta niin, että se voitiin nimittää toukokuun 2015 kirkolliskokouksessa. Nimitys tehtiin tässä kokouksessa.

Komitean mietintö

Komitea jätti mietintönsä marraskuussa 2016 kokoontuneelle kirkolliskokoukselle.

Tulevaisuuskomitean mietintö on arvokas dokumentti, joka sisältää suurimman osan eri yhteyksissä esillä olleista suuntaviivoista kirkon tulevaa kehitystä ajateltaessa.

Komitea on yhdistänyt kirkon nykyisen rakennemallin julkisoikeudelliseen asemaan. Nykyisestä rakennemallista luopuminen ei silti merkitsisi välttämättä julkisoikeudellisen aseman purkamista. Eihän millään muulla julkisoikeudellisella yhteisöllä ole omaa lainsäädännöllistä yksikköä, parlamenttia, eivätkä ne ole rakentaneet omaa yksityiskohtaista säädöskokoelmaansa eivätkä korkeat määrävähemmistösäännöt estä järkevää päätöksentekoa.

Ehkä pahimpana uhkana pidetään verotusoikeuden menettämistä. Tosin kirkolla ei ole aitoa verotusoikeutta, kun jäsenyys on vapaaehtoinen. Kysymys on siitä, saisiko kirkko edelleen sitoa jäsenmaksujen suuruuden kunnallisveeroon niin kuin tähän asti. Verottaja on hoitanut maksua vastaan jäsenmaksujen perinnän verojen ennakkoperinnän yhteydessä. Jos kaikilta jäseniltä pitäisi

periä samansuuruinen jäsenmaksu, kirkon taloudelta putoaisi pohja.

Ulkopuolelta käsin ei voi eikä ole tarpeenkaan antaa yksityiskohtaisia neuvoja, miten kirkon pitäisi järjestää julkisoikeudellinen asemansa. Siinä pitäisi nähdäkseni lähteä hyvin pragmaattisista lähtökohdista. Mitä etuja ja haittoja sisältyy eri vaihtoehtoihin? Uskon, että viranomaiset suhtautuisivat rakentavasti uuden mallin kehittämiseen. Jos Ruotsin valtio antoi kirkolle luvan kerätä jäsenmaksunsa eli kirkollismaksun (kyrkoavgift) entisillä asteikoilla verotuksen kautta, miksi samaa ei voitaisi saada aikaan Suomessakin. Ruotsissa valtio ei peri tästä edes maksua kirkolta. Suomessa maksu on peritty.

Siihen kannattaa kiinnittää huomiota, miten valtiota lähestytään ja kuka sen tekee. Miten saadaan aikaan paras lopputulos? Luultavasti ensimmäiset tunnustelut olisi paras tehdä luottamuksellisesti.

Komitea toteaa, että julkisoikeudellisen aseman purkamisen jälkeen kirkko siirtyisi julkisen eläkejärjestelmän piiristä yksityisen eläkejärjestelmän piiriin. Yhteistakuujärjestelmän osaksi pääseminen olisi kirkolle komitean mukaan äärimmäisen tärkeää, sillä se lisäisi huomattavasti taloudellista turvaa. Siitä ei sanota mitään, mistä tulisivat ne varat, joita tarvitaan kirkon eläkelaitoksen vakavaraisuuden nostamiseen yksityisalojen eläkelaitosten kanssa samalle tasolle. Ehkä siitäkin on ajatuksia.

Komitea ei esitä yksityiskohtia keinoista, joilla uudet rakenteet saataisiin hyväksytyksi kirkolliskokouksessa. Kirkolliskokous on käsitellyt useimpia kehittämishankkeita yksitellen, jolloin esityksen hylkääminen on merkinnyt entisen toiminnan jatkamista. Erääksi tavaksi saada haluttu ehdotus läpi on mainittu samanaikainen vaihtoehtoisen mallin kehittäminen, joka otettaisiin käyttöön siinä tapauksessa, että varsinaista esitystä ei hyväksyttäisi. –

Vaihtoehtoisen mallin kehitystyö pitäisi tehdä erillään päävaihtoehdon kehittämisestä omana projektinaan. Myös muissa rakennemalleissa jouduttaisiin säädöksiä muuttamaan, joten tämä malli ei poikkeaisi muista. Yksi mahdollisuus olisi käyttää vaihtoehtoisena mallina jäljempänä esiteltävää kolmannen sektorin kirkkoa, mihin voidaan joutua turvautumaan, jolleivät muut toimet auta.

Komitean mietintö kulminoituu kolmeen vaihtoehtoiseen rakennemalliin:

- hiippakuntien ja seurakuntayhtymien yhteen sulattaminen
- seurakuntayhtymät suurissa hiippakunnissa
- kolmannen sektorin malli.

Mallit eivät ole sillä tavoin erillisiä, että ne yksityiskohdissaan sulkisivat toisensa pois. Lopullinen malli tulee sisältämään elementtejä todennäköisesti kaikista kolmesta. Monet Kirkko 30 -ryhmän esittämät ajatukset sisältyvät malliin kolme, joka pitää sisällään odotettua nopeampien muutosten aiheuttamia toimenpiteitä.

Rakenteen joustava kehittäminen

Komitea toteaa mietinnössään, että ennen keskushallinnon syntyä kirkko oli ikään kuin itsenäisten hiippakuntien muodostama liittovaltio. Sen voisi kuvitella myös tämän päivän organisaation kehittämisen yleistavoitteeksi. Puheitten tasolla onkin kerrottu tavoitteesta vähentää keskushallinnon tehtäviä siirtämällä niitä hiippakunnille. Käytännössä kuitenkin on lisätty keskitettyjä resursseja.

Kirkollisen yhtenäisyyden ihanne ja kokonaiskirkollisten toimielinten synty muuttivat komitean mielestä hiippakunnat hallinnollisiksi ja toiminnallisiksi väliportaaksi seurakuntien ja kokonaiskirkon välimaastoon. Samalla vahvat seurakuntayhtymät ovat alhaalta käsin käytännössä korvaamassa hiippakuntia kirkollisen organisaation väliportaana.

Kirkollisen yhtenäisyyden ihanne on saattanut viedä kehitystä väärään suuntaan, kun toiminta on yritetty sovittaa koko maassa samoihin kaavoihin. Lapissa ja Helsingissä kirkon toiminnan lähtökohdat ovat erilaiset, minkä pitäisi näkyä organisaation rakentamisessa. Keskitetysti tehtävät päätökset eivät tuo lisäarvoa vaan aiheuttavat yleensä lisäkustannuksia. Portaita vähennettäessä keskushallinnon pitäisi olla tehtäviä ja resursseja luovuttava osapuoli. Hiippakunta ei saa muodostua väliportaaksi vaan pääportaaksi yhdessä seurakuntien kanssa. Koko ajan on pidettävä mielessä, että kirkon toiminnan tarkoitus on ensisijaisesti mission toteuttaminen. On valittava ne työkalut, jotka ovat tässä työssä tehokkaimpia.

Komitea totesi oman mietintönsä sisältävän niin laajoja ja monitasoisia uudistusesityksiä, että niiden huolellinen ja syvälinen arviointi ei ole ollut mahdollista käytettävänä olleessa ajassa. Lopullinen arvio tehdyistä esityksistä hahmottuukin vasta kehittämistyön yhteydessä. Tämä koskee myös kannanottoa kolmeen organisaatiomalliin, jotka komitean mietinnössä esitettiin.

Kehittämistyöhön olisi saatava parhaat mahdolliset tekijät. Osaaminen on pantava edustuksellisuuden edelle. Työllä pitäisi olla ohjausryhmä, joka

hahmoteltiin ja ohjaisi työtä sen edistymisen kuluessa. Tämä tehtävä voitaisiin ehkä antaa kirkon strategian seurantar ryhmän hoitoon. Ennalta asetettuihin suuntaviivoihin pitäisi jättää liikkumavaraa paikallisia, esimerkiksi hiippakuntakohtaisia tarpeita varten. Hiippakunnilla pitää olla sananvaltaa oman toimintansa kehittämässä.

Kirkon jäsenmäärän voimakas supistuminen johtaisi jatkuessaan suuriin muutoksiin. Eräs niistä on julkisoikeudellisen aseman purkautuminen. Tämä voisi tapahtua joko ulkopuolisen paineen seurauksena tai kirkon omasta tahdosta. Tulevaisuuskomitea ei kannata eikä pyri edistämään tätä muutosta.

Komitea kuitenkin toivoo, että myös epätodennäköisistä ja ei-toivotuista vaihtoehtoista keskusteltaisiin ja niihin varauduttaisiin. Näin olisi toimittava jo siitä syystä, että kolmannen sektorin malliin joudutaan, jollei komitean ehdottamia muita toimenpiteitä toteuteta.

Lähtökohta kehittämisspalveluille

Kirkon tulevaisuuskomitea ehdotti mietinnössään uuden, Kirkon kehittämisspalvelut nimisen yksikön perustamista. Tämä tuntuu tarpeelliselta toimenpiteeltä, jotta tulevaisuuskomitean ehdotukset ja muutkin tiedossa olevat uudistustarpeet pystyttäisiin toteuttamaan.

Näyttää siltä, että pääosa komitean kannanotoista kanavoituu käytännön toimenpiteiksi juuri kehittämisspalvelujen kautta. Komitea on tehnyt tehtävänsä, ja viestikapula on siirtymässä tulevaisuusvaliokunnan kautta Kirkon kehittämisspalveluille. Uudelle yksikölle siirtyviä tehtäviä onkin kertynyt paljon. Toivottavasti siitä ei muodostu pullonkaulaa kirkon kehittämisessä.

Kirkossa on viime vuosikymmeninä tehty runsaasti aloitteita suunnilleen samojen tavoitteiden saavuttamiseksi, mihin myös tulevaisuuskomitean asettamisella pyrittiin. Osa tehdyistä esityksistä on jätetty raukeamaan, osa on toteutettu tavalla, joka on johtanut jopa päinvastaiseen tulokseen kuin hanketta suunniteltaessa tarkoitettiin. Tästä on esimerkkejä Jaako Olavi Antilan komitean toimeksiannosta tekemässä selvityksessä.

Tämä antaa aiheen pohtia päätöksentekomenettelyn käyttökelpoisuutta. Päätösten toimeenpanon seuranta on ilmeisesti jäänyt hoitamatta. Eräs ongelma-kohta päätöksentekomenettelyssä on tilanne, jossa päätös tehdään vastoin sitä esitelleen avainhenkilön kantaa. Tämä merkitsee epäluottamuslausetta tätä henkilöä kohtaan. Kirkossa tämä ei käsitykseni mukaan aiheuta suurempaa päänsärkyä, avainhenkilö jatkaa työtään niin kuin ennenkin. Hänen kai odotetaan toteuttavan tehtyä päätöstä, vaikka on sitä vastustanut.

Yksityisellä ja kolmannella sektorilla epäluottamus on vakava asia: voiko henkilö sen jälkeen toimia uskottavasti tähänastisessa tehtävässä? Kehityskes-

kustelussa hänen kanssaan annettaisiin vakava huomautus. Tämän tyyppisiin asioihin pyritään varautumaan jo ennalta, jotta asia ei kärjistyisi epäluottamuksen asteelle asti. Tarvittaessa vaihdetaan henkilöä jo tässä vaiheessa, ennen kuin on aiheutunut suurempaa haittaa. Se on parasta sekä yhteisön että henkilön itsensä kannalta.

Silta uuteen rakenteeseen

Kirkon kehittämispalveluiden yksikön perustaminen on järkevä tapa rakentaa silta vanhan ja uuden rakenteen välille. Tehtävä ei ole määräaikainen niin kuin komitean tehtävä vaan jatkuva. Komitea on viitoittanut perusteellisesti monia rakenteellisia ratkaisuja. Niiden lisäksi komitea linjasi, että työntekijäkeskeisestä ja virkamiesmäisestä ajattelutavasta on siirryttävä seurakuntalaisten roolia korostavaan ajatteluun.

Komitean kannanotossa nro 21 todetaan, että Kirkon kehittämispalvelut toimii kansliapäällikön alaisena erillisyyksikkönä. Jotta näin voitaisiin perustellusti päättää, ensin olisi päätettävä kansliapäällikön tehtävän sisällöstä ja pätevyysvaatimuksista. Sen jälkeen olisi pohdittava, täyttääkö viran nykyinen haltija nämä vaatimukset. Näistä syistä johtuen kehittämistoiminta olisi syytä pitää vielä erillään muusta organisaatiosta, jotta se pystyisi ottamaan kantaa koko organisaatorakenteen kehittämiseen.

Nykyisistä elimistä kirkolliskokouksen tulevaisuusvaliokunta sopisi parhaiten ohjaamaan tätä aikaisemmista käytännöistä poikkeavaa toimintaa. Komiteakin totesi mietinnössään: ”Mikäli ihmiset toimivat vanhojen mallien ja käytäntöjen mukaisesti uusissa rakenteissa, kovin vähän todellista uudistusta tapahtuu.” Jos tehtäviä uudelleen jaettaessa ne joutuisivat sellaisten esimiesten valvontaan, jotka ovat muutoksia alun perin vastustaneet, heidät olisi vaihdettava ennen päätösten toimeenpanoa. Tällä tavoin välttyttäisiin uudistusten vesittymisestä toteutuksen yhteydessä niin kuin usein on tapahtunut tähän asti.

Katri Korolainen tulevaisuusvaliokunnan puheenjohtajana edustaa uutta aikaa. Kirkon kaikkiin keskeisiin päätöksentekoelementteihin pitäisi valita puheenjohtajat kirkon ulkopuolelta piispaikokousta lukuun ottamatta. Tällä tavoin saataisiin mukaan paljon sellaista osaamista, jota kirkon palveluksessa ei nyt ole. Näin tekemällä kirkko ikään kuin avautuisi jäsenistöön ja yhteiskuntaan päin, millä olisi myönteinen vaikutus kirkon nauttimaan arvostukseen ja sitä kautta jopa jäsenkehitykseen. Pidän merkittävänä myös jääviysongelman poistumista, kun piispat ja muut kirkon avainhenkilöt eivät enää olisi johtamassa päätöksentekoelementtejä, jolle he ovat itse ainakin osittain tilivelvollisia.

Rakenteiden uudistaminen käytännössä

Miten tällä kertaa onnistuttaisiin paremmin kuin aikaisemmin siirtämään toiminnan painopistettä keskushallinnosta kentälle? Hieman yksinkertaistettuna siten, että aloitetaan uuden organisaation rakentaminen seurakunnista ja hiippakunnista. Pidetään mielessä kirkon missio ja harkitaan jokaisen tehtävän kohdalla, tukeeko se mission toteuttamista. Jollei tue, voidaanko tehtävä lopettaa?

Pidetään edelleen mielessä, että jokainen päätöksen alustus merkitsee saman asian käsittelyä uudelleen ehkä useampaan kertaan. Se lisää kustannuksia ja viivyyttää päätöksiä, mikä maksaa sekin. Pahimmissa tapauksissa päätös jää kokonaan tekemättä.

Kun on selvitetty, mitkä asiat päätetään kentällä ja mistä tehtävistä voidaan luopua, jäljelle jäävät esitykset on päätettävä yhteisissä elimissä. Käsiteltävien asioiden määrä on selvästi pienempi kuin nykyisin. Kannattaa harkita huolellisesti, tarvitaanko näiden käsittelemiseen yhtä järeitä rakenteita kuin tähän asti.

Edustuksellisuuden pohjalta valittavilla keskushallinnon elimillä osaa-minen jää toisarvoiseen asemaan. Puuttuvan asiantuntemuksen johdosta niiden päätöksenteko ei tuo riittävästi lisäarvoa. Se saattaa suorastaan vesittää alkuperäisen esityksen. Tästä on esimerkkejä aikaisemmin mainitussa Antilan raportissa.

Looginen vaihtoehto olisi antaa keskushallinnon toimielinten valinta hiippakunnan johtielinten tehtäväksi. Tällöin yhteisen hallinnon ja talouden asiat olisivat hiippakuntien vaikutuspiirissä. Opillisia asioita hoidetaan tällä tavoin jo nyt piispaikokouksessa. Keskushallinnon kustannukset katetaan seurakuntien varoilla. Kun kenttäorganisaatiolla olisi ratkaiseva sananvalta keskushallinnon elinten valinnassa, valta ja vastuu kirkossa olisivat tasapainossa. Sitä pidetään hyvin toimivan organisaation yhtenä lähtöedellytyksenä.

Miten tämä vaikuttaisi demokratian toteutumiseen kirkossa? Seurakunta-neuvostot osallistuisivat hiippakunnan johtielinten valintaan samaan tapaan kuin ne osallistuvat kirkolliskokouksen jäsenten valintaan. Demokratian toteutumisen kannalta merkittävin asia olisi hiippakuntien suurempi itsenäisyys, mikä tuo päätöksenteon lähemmäksi seurakuntia ja niiden vaikutuspiiriä.

Komitean mietinnössä on käsitelty laajasti hiippakuntien ja seurakuntien rakennekysymyksiä. Niihin joudutaan hiippakunnissa paneutumaan perusteellisesti. Etukäteen ei pystytä määrittelemään, millaisia rakenteiden yksityiskohdat tulevat olemaan. Todettakoon tässä vain, että olosuhteet eri hiippakunnissa poikkeavat niin paljon toisistaan, että samaa rakennemallia ei kannata ottaa käyttöön joka paikassa. Parasta olisi, että kehitettäisiin muutamia vaihtoehtoisia malleja, joista hiippakunnat voisivat valita itselleen

sopivimman. Vielä toteutusvaiheessa pitäisi olla liikkumavaraa paikallisten olosuhteiden huomioon ottamiseksi.

Konsernijohtaminen

Komitean mielestä hyvä johtajuus on organisaation menestyksellisen toiminnan keskeisiä edellytyksiä. Hallintoelinten ja johtajien vastuualueita tulee selkeyttää kaikilla organisaatiotasolla. Huonoon johtamiseen on komitean mielestä puuttuttava nykyistä herkemmin ja riittävän ajoissa.

Johtamisen tukemiseksi olisi otettava käyttöön konsernijohtamisen periaatteet. Komitean mietinnössä todetaan: ”Ennen keskushallinnon syntyä kirkko oli ikään kuin itsenäisten hiippakuntien muodostama liittovaltio.” Kun keskushallintoa haluttaisiin supistaa, tämä olisi terve lähtökohta uusvanhalle mallille. Kukin hiippakunta muodostaisi oman itsenäisen konserninsa, joiden emokonsernina toimisi evankelis-luterilainen kirkko. Tämä tekisi mahdolliseksi toiminnan ja talouden tehokkaan kokonaissuunnittelun, mihin nyt on vaikea saada perustietoja. Konsernitilintarkastus varmistaisi tämän asian. Sekin voisi toimia kehittämispalveluiden osana tai ainakin läheisessä keskinäisessä yhteistyössä.

Jos halutaan kutsua henkilöstöä laajemmin koolle, konsernien vuosikokoukset ovat yksi vaihtoehto. Ne voisivat olla pienimuotoisia, päivän pituisia hiippakunnan ”kirkolliskokouksia”.

Palautetta komitean mietinnöstä

Tulevaisuusvaliokunta on saanut lausunnot, joissa muut valiokunnat kommentoivat komitean mietintöä. Lisäksi tulevaisuusvaliokunta on pyytänyt kirjallisia asiantuntijalausuntoja ja kutsunut asiantuntijoita kuultaviksi kokouksiinsa. Lukuisat muut tahot ovat oma-aloitteisesti esittäneet kannanottojaan. Siellä on mukana myös minun toimittamaani materiaalia.

Kentältä tulleen palautteen ohella huomio kiinnittyi tulevaisuusvaliokunnan omaan nihkeään suhtautumiseen henkilöseurakuntamalliin, jota eräät muut valiokunnat ovat pitäneet kokeilemisen arvoisena. Valiokunta pitää jumalanpalvelusyhteisöjen kehittämistä vastauksena ”jatkuvaan kiinnostukseen henkilöseurakuntia kohtaan. Hallinnollisesti raskaiden henkilöseurakuntien sijaan tulevaisuusvaliokunta katsoo, että jumalanpalvelusyhteisöjen kehittäminen vastaa pitkälti niihin toiminnallisiin tarpeisiin, joita henkilöseurakuntiin on ladattu”.

Luvussa 7 käsittelin jo seurakuntarakennetta. Näissä asioissa pitäisi antaa

entistä suurempi painoarvo jäsenten näkökohdille. Useimmat ongelmat ovat pieniä verrattuna niihin, mitkä aiheutuvat jäsenyyden jatkuvasta supistumisesta. Jäsenyyden ehtojen muuttaminen jäsenen kannalta myönteiseen suuntaan on niitä harvoja keinoja, joilla jäsenkatoa voidaan padota.

Yhteenveto rakennemuutoksesta

Tässä kirjoituksessa on käsitelty laajasti kirkon kehittämistarvetta sekä kohteita talouden ja hallinnon alueella. Monista syistä kehittäminen olisi saatava liikkeelle lyhyen ajan kuluessa. Kirkon tulevaisuutta pohtineiden työryhmien ja Kirkko 30 -ryhmän työn perusteella jäljempänä olevat uudet linjaukset ovat ajankohtaisia. Tässä vaiheessa ne ovat vain luettelona muutoskohteista, joista on kuitenkin olemassa valmistakin materiaalia.

Osa alla olevista muutoskohteista on sellaisia, joiden suunnittelun aloittaminen ei vaadi säädösten muuttamista tai kirkolliskokouksen päätöstä.

- talouden ja hallinnon strategian kehittäminen
- kirkon governance-periaatteiden hahmottelu
- konsernilaskenta
- tilintarkastus
- avainjohtajien toimenkuvaukset ja pätevyysvaatimukset
- tärkeimpien toimielinten puheenjohtajakysymyksen valmistelu
- kirkkohallituksen valitsijamiesten evästäminen
- alistusperiaatteiden tarkistus
- hyvä hallintomalli
- eläketurvan varmistaminen.

Luettelo ei ole tyhjentävä, vaan sitä on syytä tarpeen mukaan kartuttaa.

Mahdollisimman moniin tehtäviin pitäisi löytää kirkon ulkopuolelta korkeatasoinen asiantuntija, joka olisi mieluummin vapaaehtoisuuden pohjalta kokotai osapäiväisesti kirkon kehittämisprojektin käytettävissä.

Kirkon tulevaisuuskomitean ja tulevaisuusvaliokunnan antamat suuntaviivat toteutuisivat parhaiten konsernijohtamisen avulla. Useimmat suuret suomalaiset yhteisöt on organisoitu konserneiksi, joten siltä alueelta on varmasti löydettävissä meille sopiva asiantuntija. Tämä asiantuntija voisi olla alustavan projektisuunnitelman laatimisen vetäjä.

Kirkon nykyinen tilintarkastus on hajaantunut niin pieniin erillisiin osiin, ettei kokonaisuutta tarkasteta lainkaan. Lähdettyessä uusimaan rakennetta toiminnan valvonta on otettava alusta pitäen mukaan.

Kirkon vakavin taloudellinen uhka on sen suuressa eläkevastuun vajauk-

sessä. Kirkko tarvitsee käyttöönsä yksityisten alojen eläkejärjestelmän asiantuntemusta. Nykyinen asiantuntijataho, Keva, on jäävi siihen tehtävään.

Esitettäessä kirkolliskokoukselle tässä luvussa olevan kokonaisuuden toteuttamista on syytä käyttää vaihtoehtona tulevaisuuskomitean määrittelemää kolmannen sektorin kirkkoa.

LUKU 7

Aihepiirin jälkipohdintaa

Miltä henkilökohtaiset hengelliset merkkitapahtumat näyttävät jälkikäteen?

Edellä olen käyttänyt elämäni hengellisistä merkkitapahtumista niiden herätyskristillisiä nimityksiä. Lopuksi haluan purkaa asetelmaa siihen suuntaan, miltä tapahtumat näin pitkän ajan kuluttua näyttävät.

Elämäni käännekohtaa kutsuin herätyskristilliseen tapaan uskoontuloksi. Mitä siinä todella tapahtui? Nyt jo edesmennyt ystäväni ja entinen Herättäjä-Yhdistyksen toiminnanjohtaja Jaakko Elenius sanoi uskoontulostani, että ”et sinä tullut uskoon, vaan usko tuli sinuun”. Vastasin, etten tiedä, mihin suuntaan siinä tapahtui liikettä. Mutta jotakin tapahtui, kun minusta, aikaisemmin täysin passiivisesta seurakunnan jäsenestä, tuli nopeasti hyvin aktiivinen.

Itsekin olen miettinyt, onko uskoontulo oikea nimi kuvaamaan tapahtunutta. Usko saattoi olla jo ennestään minussa. Lapsenusko oli jotenkin koteloitunut, ja nyt se kotelo avautui muuttaen uskon aktiiviseksi.

Mietin sitäkin, oliko minulla jokin rooli tapahtuneessa. Tulin samaan tulokseen kuin tunnettu itäsuomalainen evankelista ja ystäväni Erkki Leminen. Kun häneltä kysyttiin asiaa, hän vastasi: ”Kyllä ihmisellä on siinä oma rooli, nimittäin vastaan paneminen.”

Pohdiskeluni johtivat myös siihen tulokseen, että uskoontulo ei ole mikään hetkellinen tapahtuma vaan pitemmän aikaa kestävä prosessi, minkä ovat monet muutkin huomanneet. Sen vuoksi myös tässä kirjoituksessa käsittelem toimiani käännekohtaa seuranneiden vuosien aikana.

Tuon ajan tuntemuksia kuvasin kolumnissa, joka julkaistiin 13 vuotta tapahtumien jälkeen sanomalehti Karjalaisessa Joensuussa. Se on viimeisenä lukuna tässä kirjoituksessa. Tämä teksti syntyi, kun kaksi läheistäni oli joutunut saattohoitovaiheeseen sairaalassa. Toinen oli sisarenpoikani Jussi ja toinen entinen pitkäaikainen esimieheni Mika Tiivola. Hengellisten asioiden ottaminen esille sairassuuteen äärellä tuntui vaikealta, kun ei ollut niistä paljon puhuttu heidän ollessaan vielä voimissaan. Piti saada jotakin kättä pitempää, ja tämä teksti syntyi siihen tarpeeseen. Jussia näin vielä muutaman kerran, Mikalta sain lämpimän kiitoskirjeen.

Myös Kuopion piispa Matti Sihvonen kiitti minua ystävällisin sanoin kolumnistani.

Helsinkiläisten arvoista

Syksyllä 2015 julkistettiin helsinkiläisten arvoja, asenteita ja uskonnollisuutta kartoittanut tutkimus. Sen tulosten mukaan ”pääkaupungista näyttävät puuttuvan miltei kokonaan niin sanottuihin perinteisiin arvoihin nojaavat kirkon jäsenet, jotka osallistuvat aktiivisesti seurakuntansa toimintaan ja haluavat kirkon pitävänsä vanhoissa opeissaan ja tavoissaan”. Luultavasti kuulun tähän harvalukaiseen joukkoon, en kuitenkaan sen kaikkein vanhoillisimpaan siipeen. Hyväksyn naispappeuden ja pidän homoja samanarvoisina muiden ihmisten kanssa. Kirkon missio ei ole mielestäni muuttunut, mutta toimintatapoja pitää muuttaa tähän aikaan sopiviksi.

Puhun edelleen evankelioimisesta, herätyksestä, uskoontulosta ja iankaikisesta elämästä, joita ei enää kovin usein mainita edes kristillisessä mediassa. Niitä pidetään ilmeisesti vanhentuneina käsitteinä, ja ne ovat jääneet ajalliseen elämään liittyvien asioiden varjoon. Monet näyttävät uskovan, että elämä päättyy kuolemaan.

En ole kuitenkaan huomannut mitään merkkejä, jotka kertoisivat, että kahdentuhannen vuoden aikana muotoutunut kristillinen maailmanjärjestys olisi näin perusteellisesti muuttunut tai muuttumassa. Minulle ne ovat edelleen keskeisiä asioita ja arvoja, vaikka maailma on muuttunut.

”Jumala on rakastanut maailmaa niin paljon, että antoi ainoan Poikansa, jottei yksikään, joka häneen uskoo, joutuisi kadotukseen, vaan saisi iankaikisen elämän.” Tätä niin sanottua pienoisevankeliumia sanotaan Raamatun eniten lainatuksi kohdaksi, ja monet ovat katsoneet sen sisältävän koko Jumalan ilmoituksen tiivistettynä. Kuinka moni jäsenistä uskoo tähän vielä Helsingissä?

Jouduin viittaamaan näihin arvoihin vuonna 2011 merkittävässä paikassa, kirkolliskokouksen edessä. Meitä oli kutsuttu kolme kirkon kehittämisestä puheenvuoroja käyttänyttä henkilöä kuultaviksi. Istuimme korkealla lavalla kokouksen edessä. Piispat istuivat eturivissä, niin kuin asiaan kuuluu.

Kirkolliskokouksen tulevaisuusvaliokunnan silloinen puheenjohtaja Hilkka Olkinuora haastatteli meitä. Minulta hän kysyi ensimmäiseksi, mitä seurakunta on minulle merkinnyt. Kerroin olleeni 80 vuotta seurakunnan jäsenenä. Noista vuosista 45 ensimmäistä vuotta olin ollut passiivinen ja sen jälkeen vähitellen hyvinkin aktiivinen jäsen. Hilkka kysyi, mitä siinä välissä tapahtui. Vastasin vähän epäröiden: ”Tulin vanhanaikaisella tavalla uskoon.” Kokouksessa oli hyvin hiljaista. Sitten kuului jostakin kokousedustajien keskeltä selkeä ääni: ”Ei se mitään!”

Ei se mitään! Kokouksen jälkeen muutamat piispatkin tulivat pahoittelemaan minulle välihuutoa. Lohdutin heitä sanomalla: ”Tämä oli minulle tärkeä tilaisuus. Sain todistaa uskostani Suomen arvovaltaisimman hengellisen

forumin edessä ja vanhanaikainen käyttäytymiseni sai jopa tukea kirkolliskouksen taholta.”

Sattumaa vai johdatusta

Uskoni tultua julkisesti tiedoksi saatoin todeta, että se ei vienyt minun uraani sivuraiteille, mitä olin etukäteen pohtinut. Tosiasiassa tärkeimmät minua koskeneet nimitykset, Yhdyspankin toimitusjohtajaksi, pääjohtajaksi ja emoyhtiön hallituksen puheenjohtajaksi, tapahtuivat sen jälkeen. Sama koskee valintaani merkittävien yhtiöiden, kuten Nokian, Kymmenen, Wärtsilän ja Finnairin hallituksiin.

Yhdyspankin hallintoneuvosten puheenjohtaja Jaakko Honko sanoi nimistystäni seuranneella kokouspäivällisellä joulukuussa vuonna 1987 pitämässään onnitelupuheessa: ”On turvallista tietää, että tulevan pääjohtajan arvomaailma on kunnossa.”

Lähes kaikki hengelliset tehtäväni ovat tulleet minulle ikään kuin sattumalta, ilman, että olisin niihin pyrkinyt. Sama muuten koskee työuraani. Mutta ystäväni Ambrosius on minulle sanonut, että sattumaa ei ole, on vain johdatusta. Näin ollen pitänee sanoa, että minut on johdatettu mielenkiintoisiin tehtäviin sekä maallisella että hengellisellä alueella, mistä olen nöyrästi kiitollinen. Helppoja tehtävät eivät ole aina olleet, täysillä olen joutunut panemaan usein itseni likoon molemmilla osa-alueilla.

Meillä on vaimoni Pirkon kanssa kotikielenä savon murre. Sillä kielellä voi puhua vakaviakin asioita, mutta erityisesti leikinlasku sujuu jotenkin yleiskieltä paremmin. Huumori ei mielestäni laimenna myöskään hengellisiä totuuksia.

Vuoden 1994 veneretki, jolla Reijo Telaranta oli nuorempana gastina, päättyi vapaa-ajan kotiimme Punkaharjulla. Pirkko tarjosi meille lounaaksi juuri savustettua lohta, jonka hän toi pöytään paksulla lasivadilla. Ambrosius siunasi aterian. Kun hän sanoi *aamen*, kuului kova pamaus: lasivati oli haljennut.

Myöhemmin keskustelimme uudesta Tulikiven vuolukiviunista, jonka hankintaa suunnittelimme. Tulin sanoneeksi, että kutsumme Ambrosiuksen siunaaman sen, kun se on valmis. Pirkko katsoi Ambroa vähän kulmiensa alta ja sanoi totisella äänellä: ”Siunata suat, mutta elä halakase!”

LUKU 8

Elämän tarkoitus

Kolumni sanomalehti Karjalaisessa 30.12.1993

Muutama viikko sitten julkistettiin tutkimus, jonka tulokset olivat hätkähdyttäviä. Niiden mukaan kaksi kolmasosaa suomalaisista kokee elämänsä tarkoituksettomaksi. Elämän tarkoitus onkin meille useimmille ainakin jossakin elämän vaiheessa vaikea ymmärtää. Heti kun synnymme, alkaa lähtölaskenta. Samalla tavalla kuin avaruusalusten lähetyksen yhteydessä olemme tv:ssä nähneet, meidän kohtalomme kellosta vähenee sekunti kerrallaan. Tämä varjostaa elämäämme ja vaikeuttaa sen tarkoituksen ymmärtämistä, vaikka emme tarkkaa aikaa tiedäkään. Toinen asia, joka meitä usein vaivaa, on elämän laadun huononeminen loppupäästään. Takerrumme nuoruuteen, vaikka se menee nopeasti ohi. Puhutaan elämän kaaresta, johon jo ajatuksena sisältyy nousun jälkeen lasku. Se voi sisältää terveyden huononemista, eläkkeelle jäännin, läheisten menettämisen.

Tätä pohdin minäkin monta kertaa isäni sairaavuoteen ääressä Kontionien sairaalassa, jossa hän vietti viimeiset viisi vuottansa puhe- ja liikuntakyvyttömänä.

Kristinusko antaa meille toivon, että elämä ei päätykään kuolemaan, vaan jatkuu iankaikkisesti. Ilman tätä toivoa on vaikea ymmärtää elämän tarkoitusta, ainakaan minä en sitä ymmärtänyt. Elämä on kuin matka, jota voimme kulkea vaihtoehtoisia teitä. Iankaikkiseen elämään vie vain yksi tie, jolle Jumala kutsuu meitä. Ilman Häntä emme sitä löydä. Meille on tarjolla muitakin teitä, mutta ne eivät vie iankaikkiseen elämään.

Omana etsikkoaikanaani toistakymmentä vuotta sitten minulle selvisi, että oikean tien löytäminen on elämän tarkoitus. Tiellä on nimikin. Jeesus sanoi: ”Minä olen tie, totuus ja elämä.” Tien nimi on siis Jeesus Kristus, ja Hänen löytämisensä on toisin sanottuna elämän tarkoitus.

Oikealla tiellä kulkeminen sisältyy niin ikään elämän tarkoitukseen. Siihen kuuluu Jumalan työtoverina ohjata lähimmäisiä oikealle tielle ja auttaa heitä muutenkin kaikin tavoin. Kirkkovuoden viimeisen sunnuntain eli tuomiosunnuntain teksteissä kysellään, miten olemme kohdelleet vähäisimpiä veljiämme.

Tutkimusten mukaan noin puolet suomalaisista uskoo Jumalan olemassa-oloon. Miten sitten vain kolmannes kokee alussa mainitussa tutkimuksessa elämällään olevan tarkoituksen? Eivätkä tietysti kaikki näistäkään ymmärrä sitä kristinuskon tarkoittamalla tavalla. Jumalan olemassaolon totena pitä-

minen ei vielä annakaan elämälle tarkoitusta. Edellä lainaamassani Raamatun kohdassa Jeesuksen sanat jatkuvat: ”Ei kukaan pääse Isän luokse muuten kuin minun kauttani.”

Elämän tarkoitus löytyy vain Jeesuksen henkilökohtaisen tuntemisen kautta. Samaa sanoi aikanaan seppä Högman Paavo Ruotsalaiselle: ”Sinulta puuttuu yksi, ja sen mukana kaikki, Kristuksen sisäinen tunto.” Olen ymmärtänyt, että tämän sisäisen tunnon Jeesus antaa kaikille sitä pyytävälle. Uskon, että Hän on sen antanut minullekin.